

Ekumeniska äktenskap

PASTORALA RÅD STOCKHOLMS KATOLSKA STIFT OCH SVENSKA KYRKAN

Utgivare: Svenska kyrkans centralstyrelse och Stockholms katolska stift

Produktion: Svenska kyrkans trycksaksenhet

Satt med Adobe Garamond

Tryckning: Elanders Gotab, 1999

Fler exemplar kan beställas från Svenska kyrkans InformationsService,
tel 018-16 96 00, fax 018-16 97 07

INNEHÅLL

Förord	5
1 Inledning	7
1.1 Ekumeniska äktenskap	8
1.2 Den tidigare rapporten om äktenskap och familj	9
1.3 Gemenskap och institution	11
2 Äktenskapets teologi	13
2.1 Äktenskapet givet i skapelsen	13
2.2 Äktenskapets sakramentalitet	15
2.3 Livsvaraktighet och söndring	18
3 Tre pastorala situationer	20
4 När ett ekumeniskt äktenskap ingås	21
5 Pastorala riktlinjer	24
5.1 Allmänna riktlinjer	24
5.2 Konkreta reformförslag	26
Bilaga 1: Familjen – en uppenbarelse av Gud själv	29
Bilaga 2: De kyrkliga handlingarna i mötet med invandrare	33
Bilaga 3: Vigselgudstjänst grundad på katolska stiftets ordning	36
Bilaga 4: Vigselgudstjänst grundad på Svenska kyrkans ordning	48
Bilaga 5: Tolv råd till par och präster	57

Förord

Våren 1992 tillsattes en ny samtalsdelegation mellan Svenska kyrkan och Stockholms katolska stift. Det är den fjärde samtalsomgången. I de förra har äktenskap och familj, dop och kyrkotillhörighet samt biskopsämbetet behandlats. Samtalsdelegationen har bedrivit sitt arbete genom två arbetsgrupper. Den ena har varit inriktad på pastorala frågor medan den andra har behandlat kyrkosynen.

Flera ämnen har bearbetats i den pastoralteologiska gruppen, som dock tidigt beslöt att följa upp 1975 års rapport *Äktenskap och familj i kristen belysning* genom att samtala om äktenskap där ena maken är katolik och den andra maken tillhör Svenska kyrkan. Sådana äktenskap har ofta kallats "blandäktenskap", men samtalsdelegationen föredrar beteckningen "ekumeniska äktenskap", eftersom denna tydligare visar på den positiva egenarten hos dessa äktenskap.

På den pastoralteologiska gruppens uppdrag har forskningssekretariatet vid Svenska kyrkans centralstyrelse gjort en oberoende undersökning av hur ett urval ekumeniska familjer ser på sin situation. Resultatet har publicerats i serien Tro och Tanke supplement som nr 4/1995 med titeln *Två kyrkor i familjen*. Vi har kunnat använda dessa resultat vid utarbetandet av föreliggande rapport.

Genom forskningssekretariatets försorg har synpunkter på rapporten inhämtats från makar som deltagit i den nämnda undersökningen. Den pastoralteologiska gruppen har också tagit del av kommentarer från några kvinnliga präster och teologer.

Samtalsdelegationen har haft följande sammansättning:

DEN PASTORALTEOLOGISKA GRUPPEN:

<i>Svenska kyrkan</i>	Biskop Lars Eckerdal, Göteborg Kontraktspastor Anders Åkerlund, Borlänge Kyrkosekreterare Ragnar Persenius, Uppsala
<i>Stockholms katolska stift</i>	Biskop William Kenney, Stockholm Pater Matthias Grahm, Stockholm Pater John McCormack, Hisingen

DEN ECKLESIOLOGISKA GRUPPEN:

Svenska kyrkan Biskop Jonas Jonson, Strängnäs
Lektor Kerstin Bergman, Linköping
Professor Sven-Erik Brodd, Uppsala

Stockholms katolska stift Domprost Lars Cavallin, Stockholm
Syster Angela Corsten, Göteborg
Pater Henrik Roelvink, Linköping

Stiftsadjunkt Örjan Wikmark har tjänstgjort som sekreterare i den pastoral-teologiska gruppen och först planeringssekreterare Birgitta Henningsson, senare teol. kand Kjell Blücker i den ecklesiologiska gruppen.

Rapporten från den pastoralteologiska gruppen har framlagts och diskuterats vid sammanträden med hela samtalsdelegationen, i preliminärt skick den 9 januari 1996 och i slutlig form den 11 november 1996.

Den pastorala samtalsgruppen avslutade sitt arbete med rapporten om de ekumeniska äktenskapen den 21 januari 1997. Våra företrädare i ämbetet har tagit emot rapporten och beslutat att rekommendera den för pastoralt beaktande samt för studium och fortsatt reflektion i båda kyrkorna. Nu när även rapporten från den ecklesiologiska arbetsgruppen har blivit färdig, låter vi båda rapporterna publiceras samtidigt med våra rekommendationer.

KG Hammar Anders Arborelius
ÄRKEBISKOP BISKOP I STOCKHOLMS KATOLSKA STIFT

1 Inledning

Mellan Svenska kyrkan och Stockholms katolska stift har officiella teologiska samtal pågått de senaste 25 åren, i olika etapper och med olika ämnen. Det första temat var äktenskap och familj, och överläggningarna i den första samtalsdelegationen resulterade i en rapport publicerad 1975 under titeln *Äktenskap och familj i kristen belysning*.¹

I rapporten avstod samtalsdelegationen avsiktligt från att närmare diskutera de frågor som infinner sig i samband med att en katolik och en person tillhörande Svenska kyrkan gifter sig med varandra.² Som främsta orsak angavs att sådana äktenskap aktualiserar "vidsträckt och djupgående problem, vilka kräver en betydligt grundligare behandling än den som är möjlig inom äktenskapstemats ram". Till dessa problem räknades "kyrkosyn, ämbetssyn, sakramentsuppfattning och över huvud väsentliga frågor om lära och bekännelse".³

Otvivelaktigt har den tidigare samtalsdelegationen rätt i att man inte kan bortse ifrån ett större teologiskt sammanhang, när man diskuterar giftermål mellan personer från åtskilda kyrkor. Men de pastorala frågorna i samband med de katolsk-evangeliska familjernas situation är så brännande att vi har funnit det angeläget att nu inte dröja utan, åtminstone ansatsvis, ta upp dem till diskussion. Dessutom har den internationella katolsk-lutherska dialogen gjort avsevärda framsteg mot ömsesidig teologisk förståelse under de senaste tjugo åren. Och i de fortsatta officiella samtalen under 70- och 80-talen i vårt land har vissa problem av detta övergripande slag bearbetats. Den andra rapporten gällde relationen mellan dop och kyrkotillhörighet,⁴ medan ämnet för det tredje samtalsdokumentet var biskopsämbetet.⁵ I båda dessa fall har en betydande samsyn kunnat konstateras. Dessutom arbetar den

¹ Stockholm 1975.

² För korthetens skull använder vi ofta beteckningarna "katolik" och "katolsk" för "romersk katolik" och "romersk-katolsk". Likaså brukar vi ibland termerna "evangelisk" och "luthersk" eller "lutheran" som förkortning av "evangelisk-luthersk".

³ s. 62.

⁴ *Ekumenisk samsyn om dop och kyrkotillhörighet*, Stockholm 1978.

⁵ *Biskopsämbetet*, Stockholm 1988.

andra arbetsgruppen inom vår samtalsdelegation med frågor om kyrkosynen. Mot denna bakgrund kan vi för vår del – utan att närmare redogöra för de teologiska ekumeniska landvinningarna – säga att det numera finns en solidare samtalsbas än i ett begynnelsekedje, då diskussionerna helt naturligt måste bli mera trevande.⁶

Det är alltså pastoralt angeläget att närmare uppmärksamma situationen för de familjer där ena maken är katolik och den andra tillhör Svenska kyrkan. För dessa familjer och för våra bägge kyrkor föreligger det en konkret ekumenisk problematik som bör belysas och bearbetas. Detta måste ske även om alla grundfrågor inte är lösta eller kan behandlas i vårt nationellt begränsade sammanhang. Det finns ett stort behov av pastorala råd. Detta är bakgrunden till att vi här ägnar oss åt denna typ av äktenskap ur ett pastoralt perspektiv. Samtidigt vill vi se dessa äktenskap mot bakgrund av äktenskapsynen i stort i katolsk och luthersk teologi. Därför har vår rapport i vissa delar en mer generell karaktär.

1.1 EKUMENISKA ÄKTENSKAP

Innan vi går vidare vill vi göra några noteringar om terminologin när det gäller äktenskap mellan personer från våra båda kyrkor.

Den vanligaste benämningen på sådana äktenskap har varit ”blandäktenskap”.⁷ Vi för vår del skulle dock vilja undvika detta ord, eftersom det kan

⁶ Det kan nämnas att rapporten *Äktenskap och familj i kristen belysning* finns översatt till tyska i boken *Ehe und Mischehe im ökumenischen Dialog. Schlussberichte des anglikanisch/katholischen Dialogs, des katholisch/lutherisch/reformierten Dialogs und des katholisch/lutherischen Dialogs in Schweden (Ökumenische Dokumentation IV)*, Frankfurt am Main 1979. Som framgår av undertiteln omfattar boken tre dialograpporter. Det är intressant att det svenska dokumentet tagits med i en bok om äktenskap och ”blandäktenskap”, trots att det i motsats till de båda andra inte behandlar frågan om de ekumeniska äktenskapen. Det är likaså av intresse att notera att den svenska rapporten betecknas som unik och förebildlig i sin attityd av varsam respekt för människor av i dag och deras verklighet (se Joachim Lells och Harding Meyers inledning, s. 12 och 16).

⁷ Denna term används t.ex. i den svenska översättningen av direktoriet för tillämpning av principer och normer inom ekumeniken från Påvliga rådet för främjande av de kristnas enhet, punkt 143ff. (*På väg mot kristen enhet /Katolsk dokumentation 21/*, Uppsala 1994). Motsvarigheter finns på andra språk.

missuppfattas i negativ riktning. Men det är svårt att finna en helt adekvat beteckning. ”Mellankyrkliga äktenskap” kan på något sätt syfta på kyrkorna eller ge intryck av att parterna hamnat mellan de kyrkliga stolarna. ”Interkonfessionella äktenskap” är en i sak riktig term – både differensen och sambandet antyds – men den är tung och svårtillgänglig. Vi är över huvud taget angelägna om att inte sätta etikett på äktenskapen mellan människor av olika kyrkotillhörighet och skulle därför föredra att tala om saken på ett beskrivande och i möjligaste mån sakligt sätt.

Samtidigt behövs ett förenklande uttryck. Vi har då stannat för termen ”ekumeniska äktenskap”. Med den markeras att det är fråga om människor som har sina rötter i två olika kyrkotraditioner och att det därigenom också sker ett positivt möte mellan kyrkorna. Man skulle kunna se en parallell i uttrycken ”ekumeniska gudstjänster”, ”ekumeniska möten” etc. Makarna har en gemensam grund i dopets gåva och ofta i en personlig tro på evangeliet och i ett kristet liv, trots att deras kyrkliga traditioner är olika.

1.2 DEN TIDIGARE RAPPORTEN OM ÄKTENSKAP OCH FAMILJ

1975 års rapport *Äktenskap och familj i kristen belysning* är fortfarande aktuell. Vi ser den som en värdefull probleminventering och delar dess teologiska och pastorala grundhållning, nämligen att inte bara teckna en ideal äktenskapsteologi utan också ta människors situation på allvar, både möjligheterna och svårigheterna. Det är motiverat att därför kort ange några av huvudpunkterna i dokumentet.

Grundläggande är beskrivningen av äktenskapet som en ”gemenskapens institution” redan på skapelseplanet.⁸ Karakteristiken skall visa två ting: dels att äktenskapet är en djupt personlig gemenskap mellan två individer, dels att denna gemenskap har institutionella dimensioner och därför bör skyddas av yttre institutionella former. Genomgående i rapporten är strävan att göra rättvisa åt båda dessa drag.

Kyrkorna bör enligt rapporten välkomna våra dagars ökade betoning av den personliga dimensionen i samlevnaden, av sexuallivets värde, av den större öppenheten inom familjen med hänsyn till varje individs egenart och av

⁸ s. 9.

kvinnornas nya möjligheter i samhället.⁹ Samtalsgruppen pekar också på att fastheten i samlevnaden egentligen är grundad redan i det av Gud skapade livet som sådant.¹⁰ Avsikten till livsvaraktig sammanhållning och beredskapen att ta emot barn har djupa, allmänmänskliga rötter. Detta motiverar yttre ramar kring familjelivet, även om dessa kan skifta från tid till annan.

Utifrån ett specifikt kristet perspektiv har äktenskapet en relation till frälsningen i Kristus. Den ekumeniska samtalsgruppen ser här gemensamt ett samband mellan äktenskapet och Kristuslivet med dess försoningsverklighet. När det gäller den mot traditionell teologisk bakgrund ställda frågan huruvida äktenskapet i sig förmedlar och förverkligar gudomlig "nåd" visar sig emellertid en olikhet i perspektiven.

Ur katolsk synvinkel kan det sägas:

Äktenskapet är ett sakrament, dvs. ett "verksamt tecken". Det är alltså inte endast en avbild av utan även ett uttryck för och ett förverkligande av Kristi frälsningskärlek till sin brud, kyrkan. Äktenskapets sakrament "stiftades" inte genom ett yttre dekret utan därigenom, att Kristi frälsningsverk upphöjde den ordning, som Gud hade grundlagt i sin skapelse. Den naturliga ordningen – mannens och kvinnans oupplösliga enhet – får så en ny dignitet och ett fördjupat innehåll, när Kristus genom sitt blod förvärvar åt sig sin brud, kyrkan (jfr Joh 19:34, Ef 5:26f).

Kyrkan lever alltså inte endast av ett förgånget frälsningsverks nåd. Det är i stället så, att liksom Kristusmysteriet redan i sig och ursprungligen tillika innesluter kyrkan, så är det inre livet, "nåden", i kyrkan ingenting annat och ingenting mindre än Kristi evigt förblivande gudomligt-mänskliga frälsningsmysterium. Kristi mysterium var redan på korset och är även nu tillika kyrkans mysterium. I det sakramentala äktenskapet, liksom i varje annat sakrament, är det sålunda fråga om ett uttryck för, en delaktighet i och ett existentiellt förverkligande av återlösningens mysterium.¹¹

⁹ s. 26.

¹⁰ s. 31.

¹¹ s. 41.

Det evangelisk-lutherska synsättet formuleras så:

Också för lutherdomen är äktenskapet en *gudomlig* ordning, av Gud "stiftad". Men det är till för jorden och för människorna, det ger inte som sådant syndernas förlåtelse och är i den meningen inte ett nådemedel – även om Guds nåd verkar i och genom äktenskapet.¹²

Det hör till rapportens pastorala attityd att ta på allvar även den livssituation som människor utanför äktenskapet befinner sig i. Detta gäller inte bara samboende utan även dem som frivilligt eller ofrivilligt lever utan familj, både unga och äldre, likaså frånskilda. Samtalsgruppen understryker vikten av att pastoralt bedöma människors livssituationer på ett nyanserat och differentierat sätt. I frågan om omgifte efter skilsmässa noteras skillnaderna mellan kyrkorna: den romersk-katolska kyrkan medger endast separation och säger nej till nytt äktenskap, medan det i Svenska kyrkan däremot förekommer kyrklig vigsel av frånskilda. Det förra motiveras med äktenskaps oupplöslighet, det senare med de ofta komplicerade skilsmässosituationerna och med Jesu totalattityd mot människor som misslyckats. Samtidigt omnämns den diskussion som pågår inom båda kyrkorna om praxis och pastoralt handlande. Och gemensamt ställs frågan: "Är inte ett minimum av personlig gemenskap nödvändigt för att ett äktenskap skall kunna anses bestå?"¹³

Så långt 1975 års ekumeniska dokument.

1.3 GEMENSKAP OCH INSTITUTION

Vi anknyter gärna vår egen specifika frågeställning, den om de ekumeniska familjernas kyrkliga situation, till den första samtalsdelegationens beskrivning av äktenskapet som en "gemenskapens institution". Å ena sidan har makarna i ekumeniska äktenskap, liksom i alla andra, en persongemenskap med egenvärde. Å andra sidan äger denna gemenskap i sig en institutionell dimension, och kyrkorna har knutit specifika institutionella former till äktenskapet. Dessa kan vara olika i olika kyrkor.

¹² s. 42f.

¹³ s. 56.

Vi är medvetna om de problem som kyrkor och enskilda ser i de ekumeniska äktenskapen.¹⁴ Men vi vill samtidigt starkt understryka att äktenskap över kyrkogränserna har sitt särskilda värde. Persongemenskap och institution kan berika varandra. Att man i de ekumeniska äktenskapen kommer från olika kyrkliga traditioner – ibland även från olika kulturella, sociala och etniska sammanhang – tillför ofta nya värden. Dels kan det ömsesidiga utbytet av erfarenheter fördjupa den personliga äktenskapliga gemenskapen. Dels kan makarna i båda kyrkorna bidra med nya perspektiv och därigenom öka förståelsen för andra kyrkotraditioner. De utför då en verklig ekumenisk tjänst.

Men skillnaden i kyrkotillhörighet skapar många gånger även problem. Det behöver inte vara så att familjemedlemmarna upplever sin kyrkliga olikhet som problematisk. I stället kan det vara kyrkornas principer och praxis som komplicerar situationen, t.o.m. så att människor lämnar sitt engagemang i kyrka och gudstjänst.

Både för församlingens skull och, framför allt, för den enskildes skull vill vi med eftertryck hävda att människor inte får manglas mellan de konfessionella blocken. Hur de kyrkliga problemen hanteras är ett ansvar främst för kyrkornas officiella företrädare.

¹⁴ Detta framgår också av den kanoniska rätten, kanon 1124.

2 Äktenskapets teologi

2.1 ÄKTENSKAPET GIVET I SKAPELSEN

Våra båda kyrkor har i väsentliga avseenden en gemensam äktenskapssyn. I likhet med den tidigare samtalsgruppen konstaterar vi att såväl luthersk som katolsk äktenskapsuppfattning ger uttryck åt skapelsegivna grundbestämningar hos äktenskapet.¹⁵ Vi vill här ange några principiella aspekter som grund för de pastorala riktlinjer vi senare föreslår.

Äktenskapet finns enligt bibeln med från skapelsen. I Första Moseboken berättas hur Gud skapade människan till sin avbild, till man och kvinna. Detta innebär att mannen och kvinnan har lika värde. Gud välsignade dem och såg att allt skapat var gott. Alltså tillhör äktenskapet den goda skapelseordningen – för att nu använda en gängse teologisk term. Inom den ramen är äktenskapet till för att främja relationen och utveckla sexualitetens gåva mellan man och kvinna och för att trygga släktets fortbestånd. Äktenskapets huvudinnehåll är gemenskapen mellan makarna och deras gemensamma uppgift att vara Guds medarbetare som föräldrar, vänner och samhällsmedborgare.

Med hänvisning till att äktenskapet ingår i skapelseordningen och sålunda är något naturgivet har lutherska kyrkor för sin del ibland betecknat äktenskapet som en "världslig" sak.¹⁶ Tvärt emot vad man kan tro skall detta uttrycka att Gud har med äktenskapet att göra. Skapelsen, världen, är Guds. Gud har skapat människorna till gemenskap med varandra och med sig själv. Jordiskt och gudomligt är därigenom sammanbundna. Äktenskapet finns till redan från begynnelsen på grund av de behov och krav som samlivet mellan man och kvinna i sig ställer. Genom sin existens bidrar äktenskapet till att samhället upprätthålls och utvecklas.

Det är mot bakgrund av ett sådant lutherskt synsätt som Svenska kyrkan har gått in under samhällets ordning för ingående av äktenskap mellan man och kvinna. För Svenska kyrkan har borgerlig vigsel varit lika giltig som hennes

¹⁵ *Äktenskap och familj i kristen belysning* s. 32.

¹⁶ Termen "världslig" sammanhänger med den traditionella lutherska uppfattningen om Guds "världsliga och andliga regemente" och avser inte något som är utan Gud.

egen vigselform. Och så länge trolovningen var den akt som i Sverige konstituerade äktenskapet (fram till 1734) godtog Svenska kyrkan detta. Att hon i en särskild handling kan välsigna ett borgerligt ingånget äktenskap innebär en bekräftelse av det redan ingångna äktenskapet. Godkännandet framgår av att löftesmomentet utelämnas vid välsignelseakten. Svenska kyrkan erkänner för övrigt också vigslar inom andra kristna kyrkor.

Ett uttryck för denna syn är att man från Svenska kyrkans håll ständigt har betonat att det är parternas offentliga samtycke som primärt konstituerar äktenskapet. Vigselförrättaren konstaterar och bekräftar faktum.

Också för den katolska kyrkan är parternas samtycke grundläggande. I de nordiska biskoparnas herdabrev i oktober 1994 *Familjen – en uppenbarelse av Gud själv* heter det: ”Vi vet och tror att Gud skapade mannen och kvinnan jämbördiga. Det är deras samtycke som skapar den kristna familjen. Samtycket måste vara frivilligt, utan tvång. Det måste vara livslångt så att makarna absolut kan lita på att finna stöd och tillgivenhet hos varandra, såväl i svåra tider som i vardagens grå vanlighet. Det innebär därför ett liv i fullständig trohet mot varandra.”¹⁷

Äktenskapets skapelsedimension uttrycks i herdabrevet så: ”Genom sitt samtycke och sin ömsesidiga kärlek deltar de /makarna/ i Gud Faderns skapande arbete genom att alstra och fostra barn. Det är deras privilegium och glädje. /.../ Gud ger föräldrarna den nåd de behöver för att kunna besluta om hur de skall uppfostra sina barn. Det är en plikt och ett privilegium som bara i yttersta nödfall kan tas ifrån dem.”

Den katolska kyrkan erkänner, i princip, alla äktenskap mellan en man och en kvinna som giltiga. Detta framgår av den kanoniska rätten, dvs. den katolska kyrkans lagbok *Codex Iuris Canonici*.¹⁸ Kyrkan utgår ifrån ”det äkta förbundet, genom vilket man och kvinna sinsemellan upprättat en inbördes gemenskap för hela livet” (kanon /= stadgande/ 1055).¹⁹ Äktenskapet kom-

¹⁷ Herdabrevet finns återgivet i sin helhet som bilaga 1.

¹⁸ Senast publicerad i Rom 1983. Engelsk översättning: *The Code of Canon Law*, förlaget Collins, London 1983 (kan, liksom annan litteratur som hänvisats till här, erhållas bl. a. genom Katolsk Bokhandel i Stockholm).

¹⁹ I kanon 1056 heter det att ”äktenskapets väsenssegenskaper är enhet och oupplöslighet”.

mer till stånd ”genom att parternas samtycke på rättsenligt sätt tillkännages inför därtill rättsligt bemyndigade personer. Ingen mänsklig myndighet kan ersätta detta samtycke” (kanon 1057 § 1). ”Det äktenskapliga samtycket är en viljeyttring, genom vilken man och kvinna ömsesidigt överläter sig till varandra och mottar varandra genom ett oåterkalleligt förbund i syfte att upprätta ett äktenskap” (kanon 1057 § 2). Det betonas också att ”alla som inte är hindrade av lagen kan ingå äktenskap” (kanon 1058). Vidare förutsätts det att ”det inre samtycket överensstämmer med ord och tecken som används vid vigseln” (kanon 1101 § 1).

Även om man inom våra båda kyrkor traditionellt uttrycker sig olika i fråga om äktenskapets grund i skapelsen så finns det i detta hänseende inga avgörande teologiska skillnader. För bägge kyrkorna är det makarna som står i centrum vid vigseln. Det är deras konsensusförklaring, deras ja till varandra, som konstituerar äktenskapet. Makarna kungör vid vigseln sin relation inför medmänniskor i en akt av offentlighet. Enligt kristen tro sker detta alltid inför Guds ansikte, vare sig makarna är medvetna om det eller inte. Kyrkan erbjuder en mötesplats där makarna tydligt får lyfta fram sin relation inför Gud, omslutna av de församlades förböner och välsignade för sitt gemensamma liv.

Löftet i vigseln gäller ett liv tillsammans i livslång trohet. Det uttrycker makarnas vilja att leva i ett kärleksfullt förhållande, där de är beredda att dela glädje och sorg i trohet mot varandra. Båda våra kyrkor utgår ifrån att makarna genom att avge sina ömsesidiga löften menar allvar och vill leva tillsammans för livet.

2.2 ÄKTENSKAPETS SAKRAMENTALITET

Kärleken och tilliten mellan makarna är alltså grundläggande för äktenskapet. Den kristna tron tillför ytterligare en dimension i samlivet mellan kvinnan och mannen. Deras äktenskap kan utvecklas i mötet med livets och kärlekens Gud, som uppenbarar sig i Kristus. Det kristna budskapet är att makarna skall leva i ömsesidig kärlek med Kristus som förebild. Detta åskådliggörs i Efesierbrevet: ”Ta alltid Gud till föredöme, som hans älskade barn. Lev i kärlek, så som Kristus har älskat oss och utlämnat sig själv för vår skull som en offergåva, ett välluktande offer åt Gud” (Ef 5:1–2).

Här kommer vi in på frågan om äktenskapet som sakrament, i vilken våra båda kyrkor historiskt sett inte har gjort samma tolkning.

Enligt katolsk uppfattning är äktenskapet ett av sakramenten i kyrkan. Men den katolska kyrkan har traditionellt skilt mellan sakramentalt äktenskap mellan döpta å ena sidan och icke-sakramentalt äktenskap å den andra – man gör i det förra fallet däremot ingen skillnad mellan katoliker och andra kristna. Vid ett sakramentalt äktenskap ger makarna varandra detta sakrament. Mannens och kvinnans samtycke i kyrkans gemenskap ”utgör grundvalen för ett förbund som garanteras av Gud och detta förbund är ett sakrament”.²⁰ I den kanoniska rätten heter det att den äktenskapliga föreningen ”har av Herren Kristus mellan döpta upphöjts till värdigheten av ett sakrament” (kanon 1055 § 1). Det sägs också: ”Inget giltigt äkta förbund kan därför existera mellan döpta utan att det samtidigt är ett sakrament” (kanon 1055 § 2).

Att äktenskapet i Efesierbrevet liknas vid förhållandet mellan Kristus och kyrkan leder i de nordiska katolska biskoparnas herdabrev om familjen till följande slutsatser: ”Det skulle inspirera familjer att i sina egna liv – hur enkla och vanliga de än tycks vara – se Guds närvaro och upptäcka att syftet med deras familjeliv är att uppenbara det gudomliga för människorna runt omkring. Mannens och kvinnans gemensamma liv får ett speciellt värde genom äktenskapets sakrament som de givit varandra. Genom sakramentet får de Guds hjälp att i kärlek leva med varandra och med sina barn. De får den hjälp de behöver för att älska, uppfostra och fostra barnen. Och de påminner omgivningen om den levande Kristus som alltjämt är med sin Kyrka. De har utformat ett förbund där Gud är en aktiv part så att dessa två människor ska kunna fullfölja vad de lovat.”

På lutherskt håll har man som bekant inte brukat beteckna äktenskapet som ett sakrament. Det är bara dop, nattvard och ibland bot som har räknats till sakramenten. Samtidigt har det funnits en viss distans till exakta antal och exakta definitioner. I Augsburgska bekännelsens apologi²¹ – som hör till

²⁰ De nordiska katolska biskoparnas herdabrev *Familjen* (se vår bilaga 1).

²¹ Se kommentaren till Augsburgska bekännelsens artikel XIII (Svenska kyrkans bekännelse-skrifter, Stockholm 1957, s. 221ff.).

Svenska kyrkans grundläggande dokument – hävdas det att tvister om termer och antal är ganska fåfänga. Det skulle kunna tänkas att exempelvis bönen och prästvigningen gavs beteckningen sakrament. Men man stannar för den mer begränsade beskrivningen av sakrament som ”gudstjänst-handlingar, som Gud förordnat och till vilka han fogat ett löfte om nåd”. Och då åsyftas löften som ”i egentlig mening tillhör det nya förbundet”. Det är mot den bakgrunden som endast dop, nattvard och ibland bot ses som sakrament.

Om äktenskapet heter det i Augsburgska bekännelsens apologi att det visserligen är förordnat av Gud och har med sig löften, men att dessa existerar redan från begynnelsen i skapelsen. De hör alltså inte till det nya förbundet. Äktenskapet kallas följaktligen inte sakrament. Det räknas i stället till samhällsordningen. Detta betyder dock inte att äktenskapet saknar relation till Gud. I luthersk tradition har man betraktat samhällsordningen som en Guds egen skapelseordning – låt vara att samhällsordningen också är delaktig i världens bortvändhet från Gud och därför behöver frälsas.

I luthersk tradition är kallelsetanken grundläggande för synen på arbete och relationer. Äktenskap och familjeliv är en Guds kallelse i världen. Men här finns också en sårbarhet. Mellan makarna och i familjen behövs därför den kärlek och försoning som har sin källa i Kristus. Äktenskapet innehåller därigenom enligt luthersk uppfattning en väsentlig Kristusdimension. Kallelsen är en kallelse i sårbarhetens värld. Den innefattar lidande och kors men också förlåtelse. Dopet är ju både en begravning och en uppståndelse med Kristus.²²

Sakramentsbegreppet är mångfasetterat och terminologin komplex. Detta gäller inom båda traditionerna, vilket naturligtvis bidrar till att språkspelet dem emellan också blir invecklat. Men bägge kyrkorna sätter här ändå i sak skapelse och frälsning i samband med varandra. Vi menar att det är svårt att hävda någon klar och avgörande saklig gräns mellan katolsk och luthersk åskådning när det gäller frågan om äktenskapet och Kristusverkligheten – eller äktenskapet och sakramentaliteten om man så vill. Av tradition har perspektiven och terminologin varit olika, och de är det i viss mån fortfa-

²² Se Rom. 6:4-5.

rande. Våra samtal har dock lett till ökad ömsesidig förståelse i detta hänse-
ende.²³

Trots växande samstämmighet gör kyrkorna fortfarande i viss mån skilda
praktiska tillämpningar utifrån sina olika perspektiv. Här behövs fortsatta
samtal.

2.3 LIVSVARAKTIGHET OCH SÖNDRING

Eftersom äktenskapet inte undgår den brustenhet som skapelsen är märkt av
kan ett äktenskapligt samliv gå sönder på ett djupgående sätt. Detta ofrån-
komliga konstaterande kan göras från både luthersk och katolsk utgångs-
punkt. Men i hanteringen av problematiken har de båda kyrkorna kommit
att tillämpa olika praxis. För detta ges olika principiella motiveringar.

Den katolska kyrkan medger att makarna kan bli tvungna att skilja sig. En
sådan skilsmässa innebär dock inte att de kan gifta om sig. Äktenskapet är
under alla omständigheter principiellt ouplösligt. Kyrkan utgår alltid ifrån
att äktenskapet har sin giltighet om parterna ingått detta förbund utan
tvång, medvetna om enheten och ouplösligheten. "Båda makarna äger
samma rättigheter och skyldigheter i fråga om det äktenskapliga samlivet"
(kanon 1135). Kyrkan – i praktiken prästen, diakonen eller den av kyrkan
bemyndigade lekmannen – måste förutsätta att parterna talar sanning vid
samtycket. Därför heter det i den kanoniska rätten: "Även om äktenskap
ingåtts ogiltigt på grund av äktenskapshinder eller formfel, skall det givna
samtycket antas bestå, till dess man konstaterat att det återkallats" (kanon
1107).

Alla katoliker har rätt att pröva om deras äktenskap har ingåtts på ett giltigt
sätt. Detta sker inför katolsk äktenskapsdomstol. I de flesta fall handlar det
om att den äktenskapliga samlevnaden blivit omöjlig. En sådan prövning
kan leda till att äktenskapet ogiltigförklaras. Det kan endast ske om det kan

²³ Se likaså utredningarna om sakramentsbegreppet i de båda tidigare luthersk-katolska
rapporterna i Sverige *Äktenskap och familj i kristen belysning* s. 40-44 – vi har tidigare kort
omnämnt saken – och *Biskopsämbetet* s. 68-75. Vi vill här också hänvisa till de samtal om
sakramentsuppfattningen som förts inom den andra delen av vår samtalsdelegation. Där
utreds problematiken utförligare än vad vi har kunnat göra i vår huvudsakligen pastoralt
inriktade text.

bevisas att någon av parterna gått in i äktenskapet med orätt inställning eller
på orätta grunder.²⁴

Även Svenska kyrkan ser äktenskapet som principiellt livsvaraktigt. Kyrkan
förutsätter att de som gifter sig avser att hålla ihop "tills döden skiljer dem
åt".²⁵ Därför innebär skilsmässan ett moraliskt problem. Men när det gäller
omgifte efter skilsmässa har Svenska kyrkan en annan syn än den romersk-
katolska. Det faktum att det finns förlåtelse även för sådant som orsakat
skilsmässa möjliggör slutsatsen att ett nytt äktenskap kan ingås. Detta kan
motiveras med att äktenskapet hör till den skapelse som är märkt av brusten-
het. Det tidigare äktenskapet betraktas då inte som ogiltigt från begynnel-
sen, utan det konstateras som ett faktum att det har vittrat sönder. Det
behöver därför inte heller ogiltigförklaras av kyrkan utan anges av domstol
enligt vissa regler vara upplöst. Svenska kyrkan gör alltså ingen egen pröv-
ning av det tidigare äktenskapet.²⁶

²⁴ De ganska detaljerade bestämmelserna återfinns i Stockholms katolska stifts broschyr
Information om kanonisk ogiltigförklaring av äktenskap, vilken kan rekvireras från Katolska
biskopsämbetet, Box 4114, 102 62 Stockholm.

²⁵ Se *Löftena* i Svenska kyrkans vigselritual.

²⁶ Ett legalt uttryck för att ett omgifte ändå inte uppfattats som oproblemiskt inom Svenska
kyrkan är att vigselnskyldigheten i sådana fall inte lagts på den enskilda prästen utan på den
kyrkliga organisationen som sådan.

3 Tre pastorala situationer

Den pastorala situationen inför ett ekumeniskt giftermål kan skifta från fall till fall. Tre olika typer av situationer vill vi här antyda, som alla har sina problem och sina möjligheter. Samtidigt vill vi betona att varje äktenskap är unikt och inte kan reduceras till typfall. Kyrkornas förhållningssätt måste i väsentlig grad bero av de blivande makarnas situation i det enskilda fallet.

1 Det vanligaste i vår tid är att ingen av parterna är aktiv i sin kyrka och att ingen av dem kan betecknas som klart troende. Frågorna om familjens kyrkliga status och i vilken av kyrkorna barnens kristna fostran skall ske upplevs här inte som primär av de blivande makarna. Vilka utfästelser de kan göra inför vigseln beror på hur mycket av kristet engagemang de redan har och på hur mycket som aktualiseras inför det kommande äktenskapet. Samtidigt finns det ofta andra anknytningspunkter till den egna kyrkan än direkt religiösa. Så kan t.ex. den kulturella identiteten bli mera medveten i giftermålssituationen, och därmed även den kyrkliga. Sådant kan påverka de kyrkorelaterade besluten inför framtiden. Kyrkornas företrädare måste vara uppmärksamma på allt detta.

2 Det andra fallet är när bara den ena parten är klart troende och aktivt eller någorlunda aktivt lever med i sin kyrkas liv. Här är det enligt vår uppfattning nödvändigt att de kyrkliga representanterna försöker uppmuntra och stärka den troendes andliga liv och låta honom eller henne ta huvudansvaret för det kristna livet i familjen, oavsett vilken av de bägge kyrkorna det är fråga om. Det är så svårt i vår tid att leva ett kristet liv att det måste understödjas på alla sätt. Men båda makarnas identitet och egenart bör respekteras, och detta bör framgå även vid vigselnsamtalen.

3 Ett tredje typfall föreligger när båda är medvetet troende och aktiva i sina respektive kyrkor. Detta är den minst vanliga situationen. Den har sina speciella förutsättningar, eftersom bägge har ett likartat engagemang i sin kyrka. Här är det särskilt nödvändigt att makarnas gemensamma böne- och gudstjänstliv och deras uppfostran av barnen blir föremål för grundlig diskussion, innan äktenskapet ingås. Erfarenheten visar att det byggs in svårigheter i äktenskapet om man inte före vigseln har skapat klarhet i dessa frågor eller åtminstone hittat ansatser till en lösning. Om detta har skett underlättas det gemensamma bönelivet och deltagandet i de båda kyrkornas gudstjänster.

4 När ett ekumeniskt äktenskap ingås

De formella krav som uppställs för förberedelsen av vigseln är mycket olika i Svenska kyrkan och den katolska kyrkan. Inom Svenska kyrkan fordras formellt sett endast hindersprövning – även om vigselnsamtal är självklart. På katolsk sida finns det specificerade moment i vigselförberedelsen, vissa löften avges och ett formulär skrivs under.

Men de formella skillnaderna hindrar inte att den förberedande kontakten mellan brudparet och kyrkans företrädare i stora drag är likartad i våra kyrkor. Normalt äger ett eller flera vigselnsamtal rum. Det är vanligast att samtalet förs med prästen, men i katolska kyrkan kan även någon lämplig lekman eller en grupp experter på olika områden svara för det.

Samtalet skall ge parterna hjälp till egen reflexion inför det äktenskap som skall ingås. Det är viktigt att de blivande makarna och deras hem och liv tillsammans står i centrum. Med fördel kan samtalet hållas i en personlig miljö för att markera detta. Det utgår på ett eller annat sätt från parets situation, både den tidigare och den framtida, bl. a. för att vigselakten skall kunna utformas på ett personligt sätt och budskapet möta de bådads verklighet. Man går igenom vigselordningen och kommenterar innehållsligt och praktiskt de viktigaste punkterna: frågorna till brudparet, ringarna som symbol för löfterna om ömsesidig kärlek och trohet, löftenas innehåll, förbönen och välsignelsen. Under samtalet ges utrymme för brudparet att välja psalmer etc. Man fäster kanske uppmärksamheten på att anhöriga och vänner kan delta aktivt genom läsning av bibeltexter, böner och lyrik eller genom musik. Samtalet bör också ge de blivande makarna ett ömsesidigt utbyte.

Båda parterna måste vara helt fria i sitt val att ingå äktenskap. Tvång till äktenskap är visserligen inte så vanligt i dag, men det finns fall, särskilt bland invandrare, där påtryckning kan förekomma, närmast väl från föräldrar eller andra släktingar. Detta kan t.ex. inträffa vid oplanerad graviditet. Då kan det vara klokt att vänta med vigsel.

I vigselnsamtalen finns tillfälle att närmare beröra vad äktenskapet betyder enligt kristen tro. Det bör klargöras att äktenskapet för troende människor är en bild av Kristi förhållande till sin kyrka, där Kristus alltid är trogen och självutgivande. Enheten, ömsesidigheten och troheten mellan makarna, även

den sexuella troheten, får därmed en särskild dimension. Guds eget väsen kännetecknas av relationer och gemenskap, något som uttrycks i den heliga treenigheten. Gemenskapen i familjen återspeglar detta. Idealen och normerna för den äktenskapliga samlevnaden är till för att stödja och värna gemenskapen. Det är inte fråga om enbart yttre bud och förbud. I de nordiska katolska biskoparnas herdabrev om familjen heter det: "Själva orden som vi använder för att beskriva äktenskapet avslöjar att det är heligt. Vi använder ordet *fader* om Gud Skaparen i Treenigheten och vi kallar Kristus för vår *broder*. *Moder* används i Bibeln för Guds omsorg om sitt folk och vi använder *ande* för livet självt. Med andra ord så visar oss våra familjer, hur vardagliga de än kan tyckas vara, på Gud själv, bara vi har ögon att se med och öron att höra med." Äktenskapet åskådliggör på så sätt dessa centrala kristna mysterier bland människor.

Vigselsamtalet fyller en särskilt stor funktion när mannen och kvinnan tillhör olika kyrkor. Fastän äktenskapets grundläggande innehåll alltid är detsamma blir det i dessa fall viktigt att beröra de båda konfessionella traditionerna, både likheter och skillnader.

Våra båda kyrkor har inga fasta regler för vigselsamtalet i en sådan situation. En viss vägledning kan man hämta i det pastorala brevet från Svenska kyrkans biskopar år 1992 *De kyrkliga handlingarna i mötet med invandrare*²⁷ – även om det ekumeniska äktenskapet långt ifrån alltid är internationellt. Där understryks generellt vikten av respekt för människors samfundstillhörighet och av kontakt med samfundet i fråga, när vigsel blir aktuell. När det gäller vigsel mellan en medlem i Svenska kyrkan och en person från ett annat kristet samfund anges det att präster från båda kyrkorna kan tjänstgöra tillsammans vid vigseldienstjänsten. Valet av gudstjänstordning bör då enligt biskopsbrevet styras av den kyrkotillhörighet "som kontrahenterna anser skall bestämma deras gemenskap och fostran av familjens barn" (punkt 3.4.c).

Fastän mycket är gemensamt i vigsselförberedelsen inom våra kyrkor ställs i katolska kyrkan därutöver särskilda krav på dem som vill ingå ett sakramentalt äktenskap. Undervisning skall ges om äktenskapets sakramentala karaktär

²⁷ Ett utdrag finns i bilaga 2.

i enlighet med katolska kyrkans uppfattning. Innebörden är att *paret* skall bejaka att deras ömsesidiga kärlek betyder äktenskaplig enhet och trohet, att deras äktenskap är oupplösligt och att de skall vara beredda att ta emot de barn som de får. Det sistnämnda betyder att ett äktenskap är ogiltigt om parterna viljemässigt utesluter barn för all framtid. Här är det avsikten som är avgörande, och självklart kan vissa människor inte få barn, t.ex. sjuka eller gamla. Deras äktenskap kan ändå vara sakramentalt.

När ekumeniska äktenskap skall ingås erinras katoliken alltid om att han eller hon som katolik är förpliktad att låta döpa sina barn i den katolska kyrkan och att uppfostra dem enligt den katolska läran. Samtidigt uppmanas katoliken att lova göra sitt bästa för att "i samråd med" sin make uppfylla denna förpliktelse. Enligt kyrkans instruktion skall den person som förbereder paret för vigseln underrätta den icke-katolska parten i god tid om de båda deklarationerna. Det måste stå klart att denna är medveten om katolikens löfte och förpliktelse.

Här framstår tydligt att de kyrkliga reglerna kan innebära svårigheter för de enskilda människorna. Som ekumenisk samtalsgrupp vill vi fästa uppmärksamheten på detta och ställa frågan om inte reformer är möjliga i riktning mot större ekumenisk jämställdhet. Det måste understrykas att den katolska partens beslut inför ett ekumeniskt giftermål enligt de ovannämnda bestämmelserna skall ske "i" samråd med den blivande maken, inte "efter" samråd. Ett sådant samråd borde rimligtvis ge samma inflytande åt båda parterna i det ekumeniska äktenskapet.

5 Pastoral riktlinjer

Som avslutning och sammanfattning vill vi ange några riktlinjer för det fortsatta samtalet och handlandet, när det gäller de ekumeniska familjernas situation i våra båda kyrkor. Delvis understryker vi då sådant som vi tidigare sagt. Adressaterna kan skifta från de lokala församlingarna och kyrkoföreträdarna till våra bägge kyrkor i stort, eller till bara den ena kyrkan. Naturligtvis är riktlinjerna också avsedda att vara till vägledning och stöd för de ekumeniska familjerna själva.

5.1 ALLMÄNNA RIKTLINJER

a Vi vill först lyfta fram en avgörande slutsats i den intervjuundersökning av ett antal ekumeniska äktenskap som på vår samtalsdelegations begäran utförts genom Svenska kyrkans forskningssekretariats försorg²⁸: Det ekumeniska äktenskapet är som sådant "en möjlighet och en tillgång".²⁹ När de ansvariga i kyrkorna möter människor som står i begrepp att ingå ett ekumeniskt äktenskap eller som lever i ett sådant bör denna insikt vara vägledande.

b Ett avslutande råd i den nämnda undersökningen är att varken bagatellisera svårigheterna i äktenskap över en religiös och kulturell gräns av detta slag eller på ett mystifierande sätt övervärdera skillnaderna.³⁰ Detta råd är klokt.

c Liksom i alla äktenskap måste makarna i ett äktenskap över en kyrkogräns få stå i centrum som ansvariga subjekt. Både de anhöriga och kyrkorna måste ha detta klart för sig, oavsett vilket av de ovannämnda typfallen det är fråga om. Förpliktelserna mot och samhörigheten med respektive tros-tradition och kyrka skall tydligt underordnas makarnas gemensamma beslut.

²⁸ Jonas Alwall – Gunhild Winqvist Hollman, *Två kyrkor i familjen. Rapport från en intervjuundersökning om blandäktenskap (Svenska kyrkan – Katolska kyrkan i Sverige) vintern-våren 1993-1994 (Tro & Tanke Supplement 4/1995 – Kyrka och samhälle)*. Vi vill framhålla att denna sociologiska undersökning har mycket att ge av information om och synpunkter på äktenskap mellan personer tillhöriga den katolska kyrkan och Svenska kyrkan. Som bilaga 5 i vår rapport finns ett utdrag ur undersökningen med *Tolv råd till par och präster*.

²⁹ s. III.

³⁰ s. IIof.

d Det är viktigt att konsekvenserna av giftermålet, inte minst för barnens utveckling, diskuteras före vigseln. Samtalet bör ge möjlighet för de blivande makarna att reflektera över rikedom och svårigheter när det gäller traditioner, gudstjänstfirande och barnens fostran. Sådant bör bearbetas i lugn och ro och inte under tidspress eller annat tryck. Det är ofta för sent att skjuta upp det tills ett barn är på väg.

e Makarna bör lära känna båda de kyrkliga traditionerna. De bör engageras i den andra kyrkans församlingsliv, så att hela församlingen blir mer ekumeniskt medveten.

f Respekten för vars och ens egenart behöver betonas. Man skall inte genom att ingå äktenskap behöva ge upp sin identitet och religiösa och kulturella tillhörighet, av undfallenhet eller av medvetet eller omedvetet tvång. Enheten mellan makarna är dessutom mer än vad var och en själv tillför. Den tar skada och livet blir torftigare, om någon av parterna inte får bidra med sitt arv, sina gåvor och sitt engagemang. Makarna bör vara ekumeniskt jämställda. Den ena har inte mer rättigheter än den andra. Och den aktning som makarna måste visa varandra bör också gälla det som är heligt i deras kyrkor. Respekt och aktning betyder dock inte att allt som kan komma att sägas och krävas måste bli accepterat, inte heller att obekväma frågor undviks. Det är fråga om en öppenhet och ärlighet, som kommer till uttryck i en ömsesidig förståelse.

g Barnet bör för sin egen utvecklings skull få ha sin primära hemort i den ena eller andra av kyrkorna. En "allmänt kristen" fostran kan skapa förvirring och försvåra möjligheten till ett aktivt kristet liv. Det är samtidigt angeläget att barnet får lära känna båda föräldrarnas kyrkliga traditioner, och det bör inte bara få erfara olikheten utan också uppleva att mångfalden kan ge en rikare erfarenhet. Barnets väl bör vara vägledande för såväl föräldrarnas som kyrkornas handlande. "Vårdnadsfrågor" i detta hänseende måste föräldrarna gemensamt fatta beslut om.

h Vi vill upprepa att den problematik som kan uppstå på grund av att makarna har olika kyrkotillhörighet i stor utsträckning beror på kyrkorna och deras attityder och regler. Det är alltså viktigt att de ansvariga inom kyrkorna undanröjer sådant som kan skapa onödiga svårigheter för den ekumeniska familjen. Problem mellan kyrkorna skall om möjligt inte drabba enskilda människor.

5.2 KONKRETA REFORMFÖRSLAG

Ett antal mera speciella mål och förslag för det kyrkliga handlandet vill vi ange. De avser över huvud taget äktenskap mellan medlemmar av våra båda kyrkor. Det finns ingen anledning att utarbeta skilda regler för de tre pastorala situationer som skisserades i ett särskilt kapitel ovan. Även den som har en förhållandevis svag relation till kyrkan och den kristna tron bär med sig traditioner och har rätt att bli respekterad för den position han eller hon just då intar. Samrådet och de beslut som fattas är lika personligt angelägna oavsett hur det kristna engagemanget ser ut.

a Vi har redan tidigare ställt frågan om det inte vore möjligt att reformera den katolska proceduren inför ett ekumeniskt äktenskap, så att båda parterna ges samma rätt till inflytande över barnens dop och kristna fostran. Det skulle betyda att den katolska parten inte längre avkrävs löfte att låta döpa och fostra barnen katolskt. Som vi förut påpekat finns det redan nu en öppning i den riktningen, eftersom det heter att förpliktelsen skall uppfyllas ”i samråd med” den icke-katolska maken, alltså inte enbart ”efter” samråd. Men reglerna borde ge klart uttryck för en full jämställdhet också i detta hänseende.

b Vi vill fästa uppmärksamheten på att man kan ha flera vigelsamtal, och vi vill föreslå att åtminstone något av dem får ekumenisk karaktär, så att präst från Svenska kyrkan och präst från den katolska kyrkan deltar tillsammans.³¹ Detta skulle markera den ömsesidiga ekumeniska respekten, och det kan förebygga missförstånd. Det blir då naturligtvis nödvändigt att de båda prästerna har kontakt i förväg och är överens om hur samtalet skall föras. Vigselförberedelsen får självklart inte inskränkas till en genomgång av vigselritualets yttre form utan måste breddas och fördjupas till sitt innehåll. Det blir ett samtal om det ekumeniska äktenskapets innebörd och konsekvenser. Teologiska och pastorala frågor tas upp, t.ex. om kyrkornas syn på äktenskapets sakramentalitet, om det ekumeniska närmandet mellan kyrkorna i vår tid, om den ekumeniska jämställdheten i äktenskapet och om möjligheten av gemensam bön och gemensamt gudstjänstfirande. Det kan också i vissa fall vara på sin plats att sociala och kulturella skillnader mellan olika länder berörs, som synen på könsroller, hemarbete, barnuppfostran

³¹ Jfr det tolfte ”rådet” i rapporten *Två kyrkor i familjen* s. 77 (vår bilaga 5), där en idé om fyrpartssamtal i form av ett ekumeniskt team förs fram.

osv. Givetvis kan det vara värdefullt om fler kyrkorepresentanter än prästerna deltar i samtal av detta slag.

c Det förekommer redan att företrädare för bägge kyrkorna medverkar i vigselgudstjänsten vid ekumeniska giftermål. Brukligt är då att ena kyrkans ordning dominerar. Av rättsliga skäl är det för närvarande nödvändigt att präst från en av kyrkorna leder de äktenskapskonstituerande momenten. En sådan typ av vigselgudstjänst kommer förmodligen att vara den vanliga även i framtiden. I bilagorna 3 och 4 till denna rapport anges två lämpliga former för ekumenisk vigsel mellan personer tillhöriga våra båda kyrkor, den ena formen grundad på katolska stiftets ordning, den andra på Svenska kyrkans. Men det vore för framtiden önskvärt med ett ekumeniskt vigselritual där båda makarnas kyrkliga traditioner på ett ännu tydligare sätt bejakas och kommer till uttryck. Likaså vore det ett ekumeniskt framsteg om en vigsel av detta slag kunde antecknas som förrättad i enlighet med såväl Svenska kyrkans som den katolska kyrkans ordning.³² I stället för ett antingen- eller skulle det då bli ett både-och. Härigenom skulle mångfaldens rikedom återspeglas samtidigt som konfessionernas respektive egenart bekräftades.

d En kvarstående och avgörande central svårighet i samband med ekumeniska äktenskap är den gemensamma kommunionen, som enligt den katolska kyrkans bestämmelser normalt inte är möjlig. Här bär kyrkorna hela ansvaret för att familjen hänvisas till olika nattvardsbord. Att undantag kan förekomma, t.ex. vid ekumeniska vigsel tillfällen,³³ mildrar knappast anstötens i att makarna inte får kommunicera tillsammans.³⁴ Vi får inte

³² Redan nu kan den katolska kyrkan ge dispens för vigsel enligt annan ordning, och äktenskapet betraktas då även som katolskt. Frågeställningen är inte riktigt densamma i Svenska kyrkan. Där skiljer man inte mellan olika slags *äktenskap* – lutherskt, katolskt, borgerligt etc. –, utan det anges bara i vilken *ordning* äktenskapet ingårts.

³³ Se kanon 844 i *Codex Iuris Canonici* samt Påvliga rådets för främjande av de kristnas enhet *Direktorium för tillämpning av principer och normer inom ekumeniken*, punkterna 159 och 160 (*På väg mot kristen enhet /Katolsk dokumentation 21/*, Katolska Bokförlaget, Uppsala, 1994, s. 74f).

³⁴ Enligt en allt vanligare praxis kan dock den som inte tillhör kyrkan i fråga delta i gemenskapen vid nattvardsbordet och få en personlig välsignelse i stället för att kommunicera. Inför den som utdelar nattvardsgåvorna tydliggör han eller hon tillhörigheten till en annan kyrka genom att lägga handen på sin motsatta axel.

blunda för detta. Som ekumenisk samtalsgrupp vill vi ställa frågan till våra kyrkor: kan reformer genomföras, så att makar i ekumeniska äktenskap – och deras barn – regelbundet kan kommunicera tillsammans, om de så önskar? Den katolska kyrkan betraktar äktenskapet mellan två döpta som ett för de båda gemensamt sakrament, vare sig nu dopet skett i Svenska kyrkans eller den katolska kyrkans ordning. Borde de inte därför kunna ta del av den katolska kyrkans nattvardssakrament tillsammans? Samtidigt finns naturligtvis ett behov att båda makarna skall ha rätt att delta i Svenska kyrkans nattvard. De ekumeniska äktenskapen utgör här en utmaning till kyrkorna och ställer frågor om innebörden av deras nattvardssyn och nattvardspraxis över huvud taget.

e Det kan vara anledning att erinra om att det ekumeniska äktenskapets allmänna villkor aktualiseras även när en make väljer att lämna den gemensamma kyrkan och gå över till den andra kyrkan.³⁵ Men en sådan övergång under äktenskapet kan också innebära speciella svårigheter, eftersom makarna inte före giftermålet hade att ta ställning till någon skillnad i kyrkotillhörighet. Det är ytterst viktigt att kyrkorna stödjer hela familjen i samband med den ena makens byte av konfession. Den som är kyrkligt ansvarig för upptagandet i den nya kyrkan måste se till att den andra maken och barnen beaktas i samtalen.³⁶

f De ekumeniska äktenskapen har det mesta gemensamt med andra äktenskap. I den ekumeniska familjen lever man med samma typ av glädjeämnen och svårigheter som i andra familjer. Det är över huvud taget viktigt att kyrkorna försöker vara människor till tjänst genom att erbjuda samtalsmiljöer och rådgivning för familjerna. Församlingarna kan skapa tillfällen där människor kan hjälpa varandra och lära av varandra för att vara goda makar och föräldrar. Exempel på detta är dopföräldragrupper, ”öppet hus”, barntimmar, söndagsskola, ungdomsverksamhet, äktenskapsskolor, familjegrupper, rådgivningscentraler etc. Det gäller att ta vara på allt gott som redan finns och lyhört utveckla det ännu mer till människors tjänst. Som ekumenisk samtalsgrupp anser vi att våra båda kyrkor borde kunna utveckla ett samarbete på detta för människor livsviktiga område.

³⁵ Se påminnelsen härom i det fjärde och det elfte ”rådet” i rapporten *Två kyrkor i familjen* s. 74 resp. 77 (vår bilaga 5).

³⁶ Barnets samtycke resp. eget beslut måste respekteras i enlighet med gällande lagstiftning.

BILAGA I

Familjen – en uppenbarelse av Gud själv

HERDABREV FRÅN DE NORDISKA KATOLSKA BISKOPARNA

Mot slutet av Familjens år vill de nordiska biskoparna ta upp några frågor som rör familjen. De senaste månaderna har familjen i kristen betydelse gång på gång utsatts för angrepp. Därför är det kanske nödvändigt att vi påminner oss om vilken grund som familjen bygger på.

Vi är väl medvetna om att många aspekter av familjelivet idag är långt ifrån tydliga. Många inslag i det moderna livet strider mot den kristna synen på familjeliv. Ofta arbetar båda parter i familjen heltid, vilket medför trötthet och stress. Det innebär i sin tur att de inte har tillräckligt med tid att umgås med sina barn eller att ge dem ordentligt stöd. Många människor i vår tid upplever stressen i att inte ha ett arbete. Detta att en person inte kan utnyttja sin förmåga och sina kunskaper i tjänst åt andra utgör en onaturlig press och anstränger familjelivet.

FÖRÄNDRADE ROLLER

Kvinnors och mäns roller förändras. I och med att kvinnorna – med rätta – är mer medvetna om sin värdighet och sin roll i samhället, förändras mannens och kvinnans roll i äktenskapet. Det råder oklarhet om vad familjen är. Många av de människor som vi umgås med accepterar inte den katolska synen på familjen. Samhället ger inte tillräckligt stöd åt familjen i och med att många olika samlevnadsformer likställs med den. Staten intar en neutral ställning gentemot familjens varaktighet snarare än stiftar lagar som uppmuntrar ett bestående familjeliv.

FÖRBUND OCH SAKRAMENT

Därför är det nödvändigt att vi återigen slår fast de enkla sanningar som familjen bygger på. Den kristna familjen grundas på samtycket från en man och en kvinna att ge sig åt varandra i kärlek och ömsesidig respekt, för resten av livet, för sitt eget bästas skull och för att föda och fostra barn. Detta samtycke, som sker i Kyrkans närvaro, utgör grundvalen för ett förbund som

garanteras av Gud och detta förbund är ett sakrament. Därigenom visar familjen på ett konkret sätt många sidor av Guds uppenbarelse till oss alla.

Vi vet och tror att Gud skapade mannen och kvinnan jämbördiga. Det är deras samtycke som skapar den kristna familjen. Samtycket måste vara frivilligt, utan tvång. Det måste vara livslångt så att makarna absolut kan lita på att finna stöd och tillgivenhet hos varandra, såväl i svåra tider som i vardagens grå vanlighet. Det innebär därför ett liv i fullständig trohet mot varandra.

DEL I GUDS SKAPANDE

Genom sitt samtycke och sin ömsesidiga kärlek deltar de i Gud Faderns skapande arbete genom att alstra och fostra barn. Det är deras privilegium och glädje. Det är smärtsamt för dem som av en eller annan anledning inte kan få barn, men till och med deras lidande är ett stöd för dem vars uppgift det är att älska och vårda framtidens kvinnor och män. Gud ger föräldrarna den nåd de behöver för att kunna besluta om hur de ska uppfostra sina barn. Det är en plikt och ett privilegium som bara i yttersta nödfall kan tas ifrån dem.

Paulus jämför det gifta paret som lever tillsammans i kärlek och ömsesidig respekt med förhållandet mellan Kristus och Kyrkan (Ef 5). Det skulle inspirera familjer att i sina egna liv – hur enkla och vanliga de än tycks vara – se Guds närvaro och upptäcka att syftet med deras familjeliv är att uppenbara det gudomliga för människorna runt omkring.

Mannens och kvinnans gemensamma liv får ett speciellt värde genom äktenskapets sakrament som de givit varandra. Genom sakramentet får de Guds hjälp att i kärlek leva med varandra och med sina barn. De får den hjälp de behöver för att älska, uppfostra och fostra barnen. Och de påminner omgivningen om den levande Kristus som alltjämt är med sin Kyrka. De har utformat ett förbund där Gud är en aktiv part så att dessa två människor ska kunna fullfölja vad de lovat.

FAMILJEN BEHÖVER STÖD

Denna gudomliga kallelse behöver förberedas och understödjas. På många platser finns det bra program för att fostra unga människor in i äktenskapets förpliktelser och också direkt äktenskapsförberedelse. Men det har ändå inte gjorts tillräckligt för att stödja de äkta paren, särskilt under deras första år som gifta när de inser verkligheten i de förpliktelser som de tagit på sig och

ofta också fått barn, något som medför både glädje och tungt arbete. Församlingarna måste använda sin fantasi för att med det snaraste hitta sätt för familjer att mötas, så att de kan stödja varandra genom samtal, inspiration och praktisk hjälp.

FAMILJEN – EN DEL AV KYRKANS MISSION

Familjen är en grundläggande enhet i Kyrkan. Samtidigt får den inte sluta sig inom sig själv. Familjen som sådan ska vara en del av Kyrkans mission. Här behöver vi igen använda vår fantasi för att hjälpa familjerna att ta aktiv del i församlingens och Kyrkans liv, inte bara för att stödja andra familjer utan för att stödja hela samhället och kyrkan.

FRÅNSKILDA OCH OMGIFTA

Det här är idealbilden som presenteras och vi är väl medvetna om att idealet inte alltid motsvaras av verkligheten. Vi biskopar har särskild omsorg om de frånskildas och omgiftas situation. Det är nödvändigt att skilja mellan de olika omständigheterna. Det finns till exempel de som genom ett allvarligt felsteg skadat och förstört ett tidigare kristet äktenskap. Det finns de som har blivit övergivna av sin partner eller som i en svår situation gjort allt de kunnat för att rädda äktenskapet men vars partner inte ville samarbeta. Det finns de som har gift om sig för barnens skull och de som själva är helt övertygade om att deras första äktenskap var ogiltigt. Alla dessa och liknande situationer, eller kombinationer av dem, måste bemötas på olika sätt av dem som är engagerade i pastoralt arbete och av den kristna församlingen.

Alla som lever som frånskilda eller omgifta måste uppmuntras att leva ett så fullödigt kristet liv som möjligt. Det är deras privilegium och plikt genom dopet och konfirmationen. Skilsmässa och omgifte – oavsett orsak – skiljer dem inte från den kristna församlingen. De måste be, delta i mässoffret och ta del i Kyrkans pastorala arbete.

DE ENSAMMA STÅR NÄRMEST KRISTI HJÄRTA

Många människor i vårt land lever ensamma och tillhör inte någon grupp som i egentlig mening kan sägas vara en familj. Det handlar om änkor och änkemän, frånskilda som inte gift om sig, om dem som av en eller annan orsak aldrig gift sig och om de övergivna. Påven Johannes Paulus II skriver om "dem utan familj" i *Familiaris Consortio*:

”Jag vill säga ytterligare ett ord om de människor vilka – såsom ett resultat av de faktiska omständigheter de lever under, ofta inte på grund av egen önskan – jag anser stå särskilt nära Kristi hjärta och som förtjänar Kyrkans och prästernas aktiva solidaritet.” (§ 85)

Återigen måste vi tillstå att vi som Kyrka inte alltid tagit hänsyn till de orden och därför har vi ofta struntat i dessa systrar och bröder. Vi biskopar ber igen alla dem som är engagerade i pastoralt arbete i vårt land att särskilt bry sig om dem som lider av ensamhet.

FAMILJEN – EN BILD AV TREENIGHETEN

Själva orden som vi använder för att beskriva äktenskapet avslöjar att det är heligt. Vi använder ordet *fader* om Gud Skaparen i Treenigheten och vi kallar Kristus för vår *broder*. *Moder* används i Bibeln för Guds omsorg om sitt folk och vi använder *ande* för livet självt. Med andra ord så visar oss våra familjer, hur vardagliga de än kan tyckas vara, på Gud själv, bara vi har ögon att se med och öron att höra med.

FAMILJEN FÖR LIVET VIDARE

Samhället och Kyrkan har sin fortsättning genom familjen. Därför är det nödvändigt att vi alla, var och en på sitt sätt och i enlighet med vars och ens särskilda kallelse, uppmuntrar och understödjer familjen. Vi måste tillsammans be och arbeta för att komma fram till en djupare förståelse av vad det betyder att leva i en kristen familj i våra länder idag. Även om familjelivet blivit svårare, måste vi alltså se att Guds grundläggande uppenbarelse för vår värld sker genom vittnesbördet från den kristna familjen som lever ett sakramentalt liv.

Jag hälsar er alla i vårt stift och lovar mina förböner framför allt för våra familjer och för dem som förbereder sig för att ingå äktenskap.

Er biskop
+ *Hubertus Brandenburg*

Stockholm, heliga Birgittas minnesdag, den 7 oktober 1994

Herdabrevet skall läsas upp vid alla gudstjänster den 22 och 23 oktober 1994.

BILAGA 2. UTDRAG UR

De kyrkliga handlingarna i mötet med invandrare

PASTORALT BREV FRÅN SVENSKA KYRKANS BISKOPAR, BISKOPSMÖTET
1992.

I. ÖVERGRIPANDE SYNUNKTER

INNEHÅLLSLIGT

a. Svenska kyrkan är ett evangelisk-lutherskt trossamfund. Som trossamfund har Svenska kyrkan en grundläggande tro och identitet, som bygger på Guds ord, ”så som det är oss givet i den heliga Skrift och så som det är omvittnat i vår kyrkas bekännelse” till Gud som Fader, Son och helig Ande.

b. Svenska kyrkan är en öppen folkkyrka. Därför är hennes gudstjänster liksom hennes församlingsverksamhet öppna för alla människor. Såväl gudstjänst som församlingsverksamhet är en inbjudan till alla att komma inom räckhåll för Ordet och sakramenten.

c. Svenska kyrkan är en del av Kristi världsvida kyrka med hennes förpliktelse till och erfarenhet av mission och evangelisation. Mission och evangelisation är en grundläggande rörelseriktning i Kristi kyrka.

Som medlemskyrka i Kyrkornas Världsråd vill Svenska kyrkan medvetet iaktta detta råds rekommendationer rörande proselytism:

”Vi erkänner den vuxna människans rätt att byta kyrkotillhörighet om hon blir övertygad om att det är Guds vilja... Vi tar avstånd från varje kyrklig åtgärd varigenom man erbjuder en person materiella eller sociala fördelar för att påverka hans kyrkotillhörighet eller utövar otillbörligt tryck på människor i tider av hjälplöshet eller nöd... Tillbörlig självavård bör utövas innan någon mottages som medlem i en kyrka, om han redan som medlem i en annan kyrka står under dess disciplin... Direkt samråd bör ske mellan de berörda kyrkorna närhelst en medlem av en kyrka önskar bli medlem i en annan.”

3. RIKTLINJER FÖR MÖTET MED KRISTNA INVANDRARE

3.1 ÖVERGRIPANDE SYNPUNKTER

Vad som ovan sagts under mom 2.1 är tillämpligt också vid mötet med invandrare av kristen tro.

a. Eftersom invandrarkyrkorna i så stor utsträckning är etablerade endast i våra storstadsregioner, gäller det för oss i Svenska kyrkan att visa både respekt och varsamhet i mötet med de kristna invandrare i andra regioner som i första hand söker en fungerande kristen vardagsgemenskap. Ofta känner de i detta avseende en dubbel tillhörighet: dels till den egna kyrkogemenskapen (ofta relaterad till etnisk och språklig samhörighet), dels till lokalförsamlingen (inom Svenska kyrkan) där man bor eller har annan förankring.

b. Principiellt måste gälla, att varje samfund respekterar individens samfundstillhörighet och därför aktivt medverkar till att kontakt knyts och utvecklas mellan den enskilde och det egna samfundet vid kyrkliga handlingar (dop, konfirmation, vigsel, begravning).

Begärs kyrklig handling enligt Svenska kyrkans ordning för en kristen som inte tillhör vår kyrka, skall prästen klargöra denna principiella grundhållning. Samtidigt bör prästen erbjuda sig att förmedla kontakten till präst i vederbörandes eget samfund. Vid osäkerhet om vart man skall vända sig för att få namn och adress på adekvat präst kan Svenska kyrkans ekumeniska sekretariat, Uppsala, lämna råd och hjälp. Om den svenska kyrkoförsamlingen på annat sätt kan bidra till att vederbörandes egen präst kan beredas möjlighet att tjänstgöra vid den kyrkliga handlingen, bör detta naturligtvis ske.

Aktiv medverkan av detta slag från präst i Svenska kyrkan är motiverad av respekten för den enskilde, för vederbörandes trossamfund och vår egen kyrka. Den är därtill viktig med hänsyn till de särskilda problem som kan uppstå, om vederbörande senare återvänder till sin ursprungliga trosmiljö.

c. Kyrkliga handlingar bör äga rum i det egna samfundets trossamfund och i kyrkorum tillhörande trossamfundet ifråga. I de här aktuella fallen saknas ofta eget kyrkorum. Med generositet och gästfrihet bör därför gudstjänstrum tillhörande Svenska kyrkan upplåtas för kyrkliga handlingar i respektive trossamfunds ordning.

Sådan upplåtelse kan ske med stöd av lagen 1982:377 om tillfällig upplåtelse av kyrka jämte Biskopsmötets riktlinjer 18 april 1967 för upplåtelse av kyrka för vigsel i annan ordning än Svenska kyrkans samt Råd och rekommendationer vid upplåtande av kyrka (Betänkande av 1982 års kyrkomötes utredningsnämnd).

Kvarstår efter klarläggande samtal trots allt en grundad önskan om en kyrklig handling i Svenska kyrkans ordning – t ex för att man både socialt och religiöst vill tillhöra det ”nya” samhället och dess religiösa gemenskap – skall detta kunna ske. I sådant fall skall detta inte uppfattas som proselytverksamhet. För att förebygga missuppfattning bör dock information om den faktiska situationen så långt det är möjligt ges till vederbörandes eget samfund.

3-4 VIGSEL

a. Pastor bör så långt det är möjligt underlätta kontakten för invandrade medkristna med deras eget trossamfund enligt grundprincipen ovan (3.1.b). Ett gott uttryck för gästfrihet är att den svenska kyrkoförsamlingen – eller stiftets arbetsgrupp för invandrar- och flyktingfrågor – medverkar till att präst från det aktuella trossamfundet får möjlighet att tjänstgöra vid vigseln.

b. Om vigselsamtal ger vid handen att de blivande makarna trots allt vill viga enligt Svenska kyrkans ordning, kan detta ske såsom angetts ovan (3.1.c). Prästen bör dock förvissa sig om att en vigsel enligt Svenska kyrkans ordning anses giltig i både juridiskt, socialt och religiöst avseende i kontrahenternas ”gamla” trosmiljö för den händelse de senare kommer att återvända dit. Om osäkerhet råder bör borgerlig vigsel rekommenderas.

c. Om en av de blivande makarna tillhör ett annat kristet trossamfund och den andra parten tillhör Svenska kyrkan, kan präster i de bägge kyrkotraditionerna tjänstgöra tillsammans vid vigselgudstjänsten. Vilken vigselordning som skall följas får avgöras med hänsyn till vilken kyrkotillhörighet som kontrahenterna anser skall bestämma deras gemenskap och fostran av familjens barn. Skall äktenskapet ingås i Svenska kyrkans ordning, svarar Svenska kyrkans präst för, förutom annat, Frågorna, Löftena och Tillkännagivandet i vigselgudstjänsten.

Vigselgudstjänst grundad på katolska stiftets ordning

ORDNING FÖR VIGSEL UTAN MÄSSA

1. Vid vigsel utan mässa är prästen iklädd alba och vit stola, eventuellt även korkåpa

Inledning

INTÅG

2. Prästen kan invänta brudparet vid altaret, eller möta brud och brudgum vid kyrkporten.

I båda fallen hälsar han dem först välkomna. Han kan då ge uttryck åt att kyrkan deltar i deras glädje.

Om prästen möter brudparet vid kyrkporten, formar sig intåget som en procession med ministranterna i spetsen. Därefter följer prästen och sist brudparet och dess uppvaktning.

Under tiden kan man sjunga en lämplig psalm, (exempelvis någon av följande psalmer ur Svenska Psalmboken: Nr 12; 129:4; 170; 232–235; 475:8–10; 525:1,1; 535:1; 2,4; 600:7) eller utföra lämplig, sakral musik.

HÄLSNING OCH BÖN

3. Prästen hälsar församlingen:

I Guds, Faderns + och Sonens och den Helige Andes namn. – Amen.

- A. Vår Herres Jesu Kristi nåd, Guds kärlek och den Helige Andes delaktighet vare med eder alla!
– Och med din ande.

eller

- B. Herren vare med eder.
– Och med din ande.

4. Prästen ber en av följande böner:

- A. Låt oss bedja!

Gud,
du upphöjer äkta makars förening
till ett sakrament
och gör deras förbund till ett tecken
på Kristi förening med kyrkan.
Hjälp N. och N., som vill tjäna dig,
att i sitt liv förverkliga
vad de i tron har sett och lärt.
Genom vår Herre Jesus Kristus, din Son,
som med dig lever och regerar
i den Helige Andes enhet,
Gud, från evighet till evighet.

– Amen.

eller

- B. Låt oss bedja!

Herre
hör våra böner och välsigna med din nåd
dina tjänare N. och N.,
som förenas inför ditt altare
Styrk dem i deras kärlek till varandra.
Genom vår Herre...

eller

- C. Låt oss bedja!

Allsmäktige Gud,
hjälp dina tjänare N. och N.,
som nu skall förenas i äktenskapets
sakrament,
att alltid växa i den tro de bekänner
och att genom troende barn
berika din kyrka.
Genom vår Herre...

eller

D Låt oss bedja!
Gud,
du ville att man och kvinna skulle
vara ett,
när du skapade människosläktet.
Föreنا N. och N.,
som vill tjäna dig som äkta makar,
och hjälp dem att inför dig och människorna
alltid vittna om sin kärlek till varandra.
Genom vår Herre...

Ordets liturgi

5. Ordets liturgi följer den vanliga ordningen med två eller tre läsningar.

Av pastorala skäl kan man vid vigsel utan mässa nöja sig med en läsning. I så fall bortfaller meditationspsalmen.

Läsningarna återfinns i Lektionariet, del III, Proprium de Sanctis..., Nr 774-778.

LÄSNINGAR UR GAMLA TESTAMENTET

I Mos 1:26-28, 31a; I Mos 2:18-24; I Mos 24:48-51, 58-67; Tob 7:9c-10, 11c-17; Tob 8:5-10; Höga v 2:8-10, 14, 16a, 8:6-7a; Syr 26:1-4, 13-16; Jer 31:31-32a, 33-34a.

MEDITATIONSPSALMER

Ps 33:12, 18, 20-22

R Jorden är full av Herrens nåd.

Ps 34:2-9

R Jag vill lova Herren alltid

eller

Smaka och se, att Herren är god.

Ps 103:1-2, 8, 13, 17-18a

R Barmhärtig och nådig är Herren

eller

Herrens nåd varar från evighet till evighet
över dem som fruktar honom.

Ps 112:1-9

R Säll är den, som har sin stora lust i Herrens bud.

Ps 128:1-5

R Säll är envar som fruktar Herren; eller:

Se, så varder den man välsignad,
som fruktar Herren.

Ps 145:8-10, 15, 17-18

R Herren är god mot alla.

Ps 148:1-4, 9-13

R Lova Herrens namn.

LÄSNINGAR UR NYA TESTAMENTET

Rom 8:31b-35, 37-39; Rom 12:1-2, 9-18 el 9-13; I Kor 6:13c-15a, 17-20;
I Kor 12:31-13:8a; Ef 5:2a, 21-33, el 2a, 25-32; Kol 3:12-17; I Petr 3:1-9;
I Joh 3:18-24; I Joh 4:7-12; Upp 19:1, 5-9a.

INLEDNINGSDORD från Svenska kyrkans ordning

Äktenskapet är ett heligt förbund
förordnat och välsignat av Gud,
himmelens och jordens skapare.
Det är äktenskapets mening
att ge vidare den kärlek som är av Gud.

Därför är det er uppgift
att älska och ära varandra.

Gemensamt skall ni ha ansvar för ert hem
(och för barnens kristna fostran).

Man och hustru skall trofast stå vid varandras sida,

i glädje och sorg,
i ljusa och mörka dagar.
Ni får hämta kraft i bön och gudstjänst,
i Guds ord och sakrament.
Den rikedom som ligger i äktenskapet är stor.
Där man och hustru lever i Guds förlåtelse
får de hjälp att förstå och förlåta varandra.
Så kan äktenskapet förverkligas
efter Guds vilja.

ALLELUIAVERSER

- 1 Alleluia, alleluia.
Var och en som älskar,
han är ett Guds barn
och känner Gud.
Alleluia. (1 Joh 4:7b)
2. Alleluia, alleluia.
Gud är kärlek;
låt oss älska varandra,
såsom han har älskat oss.
Alleluia. (1 Joh 4:8, 11)
3. Alleluia, alleluia.
Om vi älskar varandra, bor Gud i oss,
och hans kärlek har kommit till herraväldet i oss.
Alleluia (1 Joh 4:12)
4. Alleluia, alleluia.
Den som alltid är i kärleken,
han är alltid i Gud,
och Gud är alltid i honom.
Alleluia. (1 Joh 4:16)

EVANGELIETEXTER

Mt 5:1–12a; Mt 5:13–16; Mt 7:21, 24–29, el 21, 24–25; Mt 19:3–6; Mt 22:35–
40; Mk 10:6–9; Joh 2:1–11; Joh 15:9–12; Joh 15:12–16; Joh 17:20–26, el 20–23.

6. Efter evangeliet håller prästen en predikan, som utifrån den Heliga Skrift belyser det kristna äktenskapets mysterium, den äktenskapliga kärlekens värdighet, sakramentets nåd och makarnas uppgift. Han bör därvid ta hänsyn till makarnas situation.

Vigseln

FRÅGORNA

7. Efter predikan inbjuder vigsellärdaren i ord eller genom tecken församlingen att resa sig. Han vänder sig därefter till brudparet i följande eller liknande ordalag:

Kära brudpar!

Ni har kommit hit för att av Herren få er kärlek bekräftad inför mig
som kyrkans tjänare och inför denna församling.

I rikt mått välsignar Kristus er kärlek.

Ni har en gång blivit helgade i dopet.

I äktenskapets sakrament vill han nu berika och stärka er till att i
ständig trohet ta på er äktenskapets ömsesidiga ansvar.

8. Därför frågar jag er nu inför denna församling:

Har ni kommit hit utan tvång, av fri vilja och med uppriktigt hjärta
för att ingå ert äktenskap?

Brud och brudgum svarar båda:

– Ja.

Är ni beredda att under hela ert liv leva tillsammans som äkta makar
i ömsesidig kärlek och respekt?

Brudparet:

– Ja.

Följande fråga kan utelämnas, om omständigheterna så bjuder, t.ex. om de som ingår
äktenskapet är äldre.

Om vid ekumeniska äktenskap den icke-katolska parten förklarar sig ej beredd att fostra
eventuella barn enligt kyrkans bud, tillfogas i denna frågas senare hälft de inom parentes satta
orden.

FÖRBÖN OCH VÄLSIGNELSE

Kära församling!

Dessa båda makar, N. och N., har här,
inför Herrens altare, ingått sitt äktenskap.
Låt oss bedja att Gud, vår Fader,
som har fört dem samman,
också fullkomnar deras förening!

1. Herre, du har skapat N. och N. till
din avbild.
Hjälp dem att som äkta makar
bli ett tecken på din kärleks gemenskap:
– Herre, hör vår bön!
2. Herre, du har utgivit din Son för dem.
Lär dem att med honom
alltid leva i kärlek till varandra:
– Herre, hör vår bön!
3. Herre, du sänder din Helige Ande
att fullborda allt.
Låt deras liv tillsammans
bli dem en väg till fullkomlighet:
– Herre, hör vår bön!
4. Herre, du är vår glädje och tröst.
Lär dem att glädja och trösta
sina barn och vänner:
– Herre, hör vår bön!
5. Herre, du verkar alltjämt
och kallar oss till dina medarbetare.
Hjälp dem att fostra sina barn
till gemenskap i ditt folk:
– Herre, hör vår bön!
6. Herre, du är nära alla dem,
som söker dig.

Ge dem kraft och styrka i livets
prövningar:
– Herre, hör vår bön!

14. Prästen välsignar brudparet:

A Helige Fader,

du skapade människan till din avbild,
till man och kvinna skapade du dem,
för att de, förenade till kropp och själ,
skulle fullgöra sin uppgift i världen.

För att uppenbara din kärleks rådslut
gjorde du äkta makars förbund
i ömsesidig kärlek
till ett tecken på det förbund
som du själv har ingått med ditt folk.

Så låter du det sakrament,
som förenar troende i äktenskapets gemenskap,
visa hän på det brudmysterium
som råder mellan Kristus och Kyrkan.

Herre,
vi ber dig därför
att du ville ge din nåd och ditt skydd
åt N. och N. som vill tjäna dig.
Hjälp dem att ge varandra din kärleks gåvor
och att för varandra vara tecken på
att du är dem nära och lever med dem.
Ty så kan de bli ett hjärta och en själ.

Hjälp dem även, Herre,
att genom sitt arbete kunna sörja
för den familj, som de grundar
och att i ditt evangeliums anda
fostra sina barn till goda medlemmar
i ditt rike på jorden och i himmelen.

Välsigna i rikt mått din tjänarinna N.,
så att hon som maka och mor
gör sitt hem levande i kärlek och omtanke.

Välsigna i rikt mått din tjänare N.,
och hjälp honom att fylla sin uppgift
att bli en trogen make och förutseende far.

Helige Fader,
giv dem som du här har förenat
en innerlig längtan att komma till ditt bord,
så att de en gång med glädje
kan delta i det himmelska gästabudet.
Genom Kristus, vår Herre.
Amen.

eller

B. Helige Fader,

du har skapat hela världen,
och man och kvinna har du skapat
till din avbild.

Herre,
välsigna dessa båda makar, N. och N.,
som du har förenat i en gemenskap
för livet.

Låt dem mötas i allt vad äktenskapet ger
och tillsammans med sina barn
bygga din kyrka.

Hjälp dem
att prisa dig i glädjen
och söka dig i sorgen.

Låt dem erfara
att du är dem nära i deras arbete,
och att du står vid deras sida
i bekymmer och oro.

Lär dem att bedja med din heliga kyrka
och att vittna om dig inför världen.

Hjälp dem att åldras i trygghet och tro
och låt dem en gång med vänner och barn
få leva med dig i ditt rike.
Genom Kristus, vår Herre.
Amen.

15. Alla ber gemensamt Herrens bön.

Låt oss nu alla bedja så,
som vår Herre Jesus Kristus själv har lärt oss:

– Fader vår,
som är i himmelen.
Helgat varde ditt namn.
Tillkomme ditt rike.
Ske din vilja, såsom i himmelen,
så ock på jorden.

Vårt dagliga bröd giv oss idag
och förlåt oss våra skulder,
såsom ock vi förlåta dem oss skyldiga äro.
Och inled oss icke i frestelse
utan fräls oss ifrån ondo.

Ty riket är ditt och makten och härligheten
i evighet. Amen.

VÄLSIGNELSEN

Prästen kan säga:

Tag emot Herrens välsignelse.

P Herren välsigne er och bevare er.
Herren låte sitt ansikte lysa över er och vare er nådig
Herren vände sitt ansikte till er och give er frid.
I Faderns och Sonens + och den helige Andes namn.

F Amen.

Vigselgudstjänst grundad på Svenska kyrkans ordning

INLEDNINGSMUSIK

(Gudstjänsten inleds med orgelmusik, där så kan ske. Annan instrumental- och/eller vokalmusik kan utföras.)

PSALM

P I Faderns och Sonens och den helige Andes namn.

LOVPRISNING OCH INLEDANDE BÖN

Prästen kan säga: (katolskt tillägg)

Underbara är dina verk, Herre vår Gud,
underbart har du skapat man och kvinna.
Av din kärlek lever vi.
Dig vill vi prisa för livet som oupphörligt förnyas.
Gud, du ville att man och kvinna skulle vara ett,
när du skapade människosläktet.
Föreنا N. och N.,
som vill tjäna dig som äkta makar,
och hjälp dem att inför dig och människorna
alltid vittna om sin kärlek till varandra.
Amen.

INLEDNINGSD

Prästen inleder med följande eller liknande ord.

P Inför Guds ansikte är vi samlade
till vigsel mellan er två, NN och NN.
Vi är här för att be om Guds välsignelse över er
och för att dela er glädje.

Prästen fortsätter med ett av följande alternativ.

P Äktenskapet är en Guds gåva
instiftat till samhällets bestånd,
till människors hjälp och glädje,
till inbördes stöd och fördjupad samhörighet
i mörka och ljusa dagar.
Att leva som man och hustru
är att leva i förtroende och kärlek,
att ha ansvar för varandra och hemmet,
(att tillsammans ta emot och fostra sina barn)
och att troget stå vid varandras sida.

eller

P Äktenskapet är ett heligt förbund
förordnat och välsignat av Gud,
himmelens och jordens skapare.
Det är äktenskapets mening
att ge vidare den kärlek som är av Gud.
Därför är det er uppgift
att älska och ära varandra
Gemensamt skall ni ha ansvar för ert hem
(och för barnens kristna fostran).
Man och hustru skall trofast stå vid varandras sida,
i glädje och sorg,
i ljusa och mörka dagar.
Ni får hämta kraft i bön och gudstjänst,
i Guds ord och sakrament.
Den rikedom som ligger i äktenskapet är stor.
Där man och hustru lever i Guds förlåtelse
får de hjälp att förstå och förlåta varandra.
Så kan äktenskapet förverkligas
efter Guds vilja.

BIBELLÄSNING

P Låt oss nu höra Bibelns ord
om kärlekens gåva och ansvar.

Prästen eller någon av brudparets vänner läser följande bibeltext:

- (P) Jesus sade:
Skaparen gjorde från början människorna till man
och kvinna.
Därför skall en man lämna sin far och sin mor
för att leva med sin hustru,
och de två skall bli ett.
Vad Gud har fogat samman
får människan alltså inte skilja åt.
(Matt 19:4-6)

Prästen eller någon/några av brudparets vänner läser ytterligare någon eller några bibeltexter,
valda i första hand bland följande:

- (P) I Höga visan står skrivet:
Kärleken är stark som döden,
dess längtan obetvinglig som dödsriket,
dess glöd är som eldens glöd,
en Herrens låga är den.
De största vatten förmår ej utsläcka kärleken,
strömmar kan inte dränka den.
(Höga V 8:6-7)
- (P) Aposteln skriver:
Ta alltså Gud till föredöme,
som hans älskade barn.
Lev i kärlek,
så som Kristus har älskat oss
och utlämnat sig själv för vår skull
som en offergåva,
ett välluktande offer åt Gud.
(Ef 5:1-2)
- (P) Er kärlek skall vara uppriktig.
Avsky det onda, håll fast vid det goda.
Visa varandra tillgivenhet.
Överträffa varandra i ömsesidig aktning.
Gläd er med dem som gläder sig
och gråt med dem som gråter.
(Rom 12:9-10, 15)

- (P) Bär varandras bördor,
så uppfyller ni Kristi lag.
(Gal 6:2)
- (P) Kärleken är tålmodig och god.
Kärleken är inte stridslysten,
inte skrytsam och inte uppblåst.
Den är inte utmanande, inte självisk,
den brusar inte upp,
den vill ingen något ont.
Den finner inte glädje i orätten,
men gläds med sanningen.
Allt bär den, allt tror den,
allt hoppas den, allt uthärdar den.
Men nu bestå tro, hopp och kärlek, dessa tre,
och störst av dem är kärleken.
(Kor 13:4-7, 13)

* FRÅGORNA

Prästen frågar brudgummen:

- P Inför Gud
och i denna församlings (dessa vittnens) närvaro
frågar jag dig, NN:
Vill du ta NN
till din hustru
och älska henne i nöd och lust?

Brudgummen svarar:

Ja.

Prästen frågar bruden:

- P Inför Gud
och i denna församlings (dessa vittnens) närvaro
frågar jag dig, NN:
Vill du ta NN
till din man
och älska honom i nöd och lust?

Bruden svarar:

Ja.

*** BÖN ÖVER RINGARNA/RINGEN**

Brudparet ger prästen ringarna/ringen.

P O Gud, du som är alltings skapare och Herre,
välsigna NN och NN i deras äktenskap.
Låt *dessa ringar* för dem vara tecknet
på deras löften om ömsesidig kärlek och trohet.
Genom Jesus Kristus, din Son vår Herre.

F Amen.

Prästen återlämnar ringarna/ringen.

*** LÖFTENA OCH RINGVÄXLINGEN**

Dessa löften, med respektive utan förestavande, används. Löftena kan i stället formuleras fritt av brudparet i samråd med prästen. De skall ge uttryck åt brudgummens och brudens vilja att älska varandra i nöd och lust tills döden skiljer dem åt.

P Låt nu denna församling (dessa vittnen) höra era löften.

Prästen förestavar löftet för brudgummen:

P Jag, NN,
tar dig NN,
nu till min hustru
att dela glädje och sorg med dig
och vara dig trogen
tills döden skiljer oss åt.

Prästen förestavar löftet för bruden:

P Jag, NN,
tar dig, NN,
nu till min man
att dela glädje och sorg med dig
och vara dig trogen
tills döden skiljer oss åt.

eller

Brudgummen säger:

NN, jag vill älska dig,
dela glädje och sorg med dig
och vara dig trogen
tills döden skiljer oss åt.

Bruden säger:

NN, jag vill älska dig,
dela glädje och sorg med dig
och vara dig trogen
tills döden skiljer oss åt.

Ringväxling äger rum.

*** RINGVÄXLINGEN *katolskt tillägg***

Brudgummen ger bruden ringen och säger:

N. ta emot denna ring
och bär den som ett tecken
på min kärlek och trohet.
I Guds, Faderns och Sonens
och den Helige Andens namn.

Bruden ger brudgummen ringen och säger:

N. ta emot denna ring
och bär den som ett tecken
på min kärlek och trohet.
I Guds, Faderns och Sonens
och den Helige Andens namn.

*** TILLKÄNNAGIVANDET**

P Ni har nu ingått äktenskap med varandra
och bekräftat detta inför Gud
och denna församling (dessa vittnen).
Ni är nu man och hustru.
Må Herren vara med er
och leda er i sin sanning
nu och alltid.

PSALM

Kan utelämnas

FÖRBÖN

Prästen eller någon av brudparets vänner ber den första bönen nedan eller en fritt formulerad förbön. Som alternativ kan prästen/försångare sjunga (läsa) den andra bönen nedan eller annan formulerad förbön med liknande innehåll.

P Låt oss bedja.

(P) Himmelske Fader,
vi tackar dig för denna dag,
för dess glädje och förhoppningar.
Vi ber dig för det äktenskap
som NN och NN nu har ingått inför dig.
Låt deras liv tillsammans präglas av tillit
och respekt för varandras egenart.
Hjälp dem att skapa ett öppet och varmt hem,
där (deras barn får leva i trygghet och)
deras vänner finner gemenskap.
När svårigheter möter,
för dem då närmare dig och varandra.
Hjälp dem att förlåta varandra
och låt dem dag för dag
ta emot glädje och kraft ur din hand.
Genom Jesus Kristus, vår Herre.

F Amen

eller

(P) Helige Herre, himmelske Fader, evige Gud,
himmelens och jordens skapare,
du som, när du skapade allt,
skapade människan till man och kvinna.
Du gav dem nåd att vara förvaltare över allt skapat
efter din kärleks beslut.
O Gud, som har förenat man och kvinna
och givit dem din välsignelse,
se i nåd till dessa som står inför dig

och begär att bli välsignade av dig.
Hjälp dem att leva i kärlek och frid,
i ömsesidig trohet,
gemenskap och aktning för varandra.
Inneslut dem i din nåd och kraft
(och låt barnen för dem bli till
glädje och hjälp)
och giv dem efter detta livet
en evig salighet.
Genom din Son, Jesus Kristus, vår Herre.

F Amen.

Avslutning

ändrad ordning

FADER VÅR

VIGSELTALET

Om prästen håller vigseltal kan detta lämpligen ske här eller efter psalmen. Vigselsebeviset överlämnas här eller efter psalmen.

* SLUTVÄLSIGNELSEN

Prästen kan säga:

Ta emot Guds välsignelse.

P Herren välsigne er och bevarer er.
Herren låte sitt ansikte lysa över er och vare er nådig.
Herren vände sitt ansikte till er och giv er frid.
I Faderns och Sonens + och den helige Andes namn.

F Amen.

eller

P Må Gud vår evige Fader, (katolskt tillägg)
låta er leva i ständig kärlek och sämja,
så att Kristi frid kan bo i er
och alltid råda i ert hem.

- F Amen.
- P Må era barn bli er till välsignelse
och era vänner er till hjälp,
och må ni leva i sann frid
med alla människor.
- F Amen.
- P Må ni i världen vara vittnen om Guds kärlek,
så att fattiga och bedrövade
hos er finner hjälp och tröst,
och en gång kan ta emot er i Guds eviga boningar.
- F Amen.
- P Och må Gud, den allsmäktige,
Fadern och Sonen + och den helige Ande
välsigna er alla som här är församlade.
- F Amen.
- P Gå i Herrens frid!
- F Gud vi tackar dig.

Två kyrkor i familjen

Rapport från en intervjuundersökning om blandäktenskap (Svenska kyrkan-Katolska kyrkan i Sverige) vintern 1993-våren 1994. Av Jonas Alwall och Gunhild Winqvist Hollman. /Tro och Tanke Supplement 4/1995/ Uppsala 1995. Sid. 72-77.

TOLV RÅD TILL PAR OCH PRÄSTER

En av poängerna med intervjuerien är ju att lyfta fram erfarenheter från dem som verkligen är experter på blandade äktenskap. Därför avslutade vi intervjuerna med att fråga vilka råd deltagarna ville ge till par i begrepp att gifta sig över kyrkogränsen eller till den präst som skulle viga dem.

Det visade sig ogörligt att hålla isär vilka råd som berör paren, vilka som rör prästerna – situationen berör allesammans i lika grad. De har alla sitt ansvar för att se till att det planerade äktenskapet får en så gynnsam utgångspunkt som möjligt. Antingen skilde inte paren de båda frågorna åt utan svarade på båda samtidigt eller också upprepade de sina svar.

Generellt fanns en tendens att helt inordna prästens "professionella" roll i parets "personliga" situation. Det kunde exempelvis innebära att man först gav synpunkter på ett lämpligt förhållningssätt för paret (uppriktighet, respekt etc) och sedan, på direkt fråga, sammanfattade prästens uppgift som att i ord och gärning uppmuntra till detta förhållningssätt.

Vi har sammanställt och i viss mån generaliserat de synpunkter som kom fram. Vi går här inte igenom par för par, utan för varje punkt sammanfattar vi relativt koncentrerat allmänna uttalanden från en eller flera intervjuer. I de fall deltagarna själva formulerat sina råd tydligt och koncist anföras direkta citat. I övriga fall talar vi om vilket/vilka par som fört fram de tankar vi återger. Resultatet blir följande tolv råd:

I

"Att de gör som de vill", hälsar Ann-Charlotte till ett par i samma situation som hennes och Anders, och Margit förtydligar: "Att de följer sin inre

övertygelse". *Parterna måste vara ärliga mot sig själva och varandra.* Ingen skall känna att han eller hon gör svåra uppoffringar för den andres skull. Prästens roll är att klargöra att det inte behövs några sådana uppoffringar utan att äktenskapet är fullt genomförbart även mellan parter som inte "delar allt". Ett äktenskap, som bygger på att den ena parten, eller båda, tvingar sig till att handla i strid med sina känslor eller sin övertygelse, riskerar att i längden bli ett olyckligt äktenskap.

2

Clare och Christer betonar hur viktigt det är att man har åtminstone någon *gemensam värderingsgrund*. Att den ena parten ställer sig helt avvisande till det som är viktigt för den andra är inte realistiskt.

3

Tolerans, respekt och ödmjukhet är nyckelord som upprepas i intervju efter intervju. Gösta och Gracia formulerar sig i varma, mindre formella termer: Att vara snälla mot varandra, vara rädda om varandra, visa hänsyn. Det här är värden som tagna ur vårt sammanhang inte nödvändigt skulle handla om religion – men vi ser dem i vårt sammanhang. Gång efter annan framgår det också att detta inte bara gäller makarna utan också den präst som skall viga paret: han/hon skall ta emot båda parterna, inte bara den "främmande", med en öppen och respektfull attityd.

4

"*Han skall bry sig lika mycket om båda*", säger Johanna om prästen. Han skall inte utöva påtryckningar på den "främmande" parten i äktenskapet. Att "bry sig lika mycket om båda" är nödvändigt även i det läge då den ena parten i ett äktenskap överväger att konvertera – konversionen innebär ju att man så att säga i efterhand ingår ett blandäktenskap, och det måste förberedas på samma sätt som en vigsel. Om vikten av att på ett tidigt stadium engagera båda makarna vittnar David och Dagmar utifrån egen bitter erfarenhet.

5

Teologi i all ära – men det är viktigt att inte låta prästens teologiska hänsyn skymma sikten för vilka personer det handlar om. Olgas erfarenhet är bitter. Maciek har sluppit sådana erfarenheter men påpekar ändå att ett "gott" äktenskap inte behöver vara ett endogamt äktenskap; det är ju fullt möjligt att en viss katolik passar bättre ihop med en viss protestant än med en annan katolik.

Sett från teologens synvinkel kan Macieks påpekande förefalla ha mycket litet gemensamt med Olgas erfarenhet. Teologen tenderar att vilja identifiera de enskilda motiv som uppfattats som irrelevanta: i det ena fallet prästens insisterande på att Olga skulle bli "riktigt" (dvs katolskt) gift, i det andra fallet synpunkten att konfessionstillhörigheten avgör om ett äktenskap är "som det skall".

Sett från våra intervjupersoners synvinkel är det inte prästens/teologens argument som är viktiga utan hans/hennes roll. Han/hon uppträder förvisso som kyrkans representant vid vigseln och förväntas därför kunna bidra med något särskilt och omistligt i vigelsituationen. Det föreligger dock också en risk, som Olgas och Macieks olika exempel visar, att prästen i stället för att vara en konstruktiv partner upplevs som en censor, i värsta fall en regelfixerad censor, vars främsta omsorg är att till varje pris inordna alla andra i det mönster han/hon på ideologiska grunder försvarar.

Att Olgas och Macieks exempel i det avseendet liknar varandra styrks av att de för fram till samma slutsats: Kyrkans företrädare måste ha modet att inte uppmuntra relationer som är uppenbart ohållbara. I ett vigelsamtal är det väl i sista laget att göra det – men hur är det med konfirmandundervisningen?

6

Både paret och prästen måste våga ta till sig den utmaning som ett blandat äktenskap faktiskt utgör, påpekar Hans-Åke och Helene. De problem som kan uppstå får varken bagatelliseras eller framställas som oöverstigliga. "Man behöver ju inte bara se det negativa, se problemet", säger Ann-Charlotte. "Man kan ju i stället se det positiva." Vad hon menar är det positiva i situationen? "Ja, att det går. Man behöver inte tillhöra samma kyrka."

7

Eva och Emilio framför som en särskild hälsning till prästerna att det är viktigt att man *betonar att kyrkorna i grunden delar samma tro*, ”att Gud är densamme och att man bara ser Honom från olika håll”. (De har för övrigt liksom Hans-Åke och Helene själva funnit mycket visdom och kloka råd i Khalil Gibrans bok *Profeten*, som de rekommenderar för par i samma situation som de själva.)

8

Om prästen säger Margit att ”han skall inte behöva säga eller göra någonting”, dvs inga särskilda åtgärder med anledning av att den ena parten hör till en annan kyrka. Margits synsätt kan tyckas gå stick i stäv med råd 6 ovan, men hennes perspektiv är av allt att döma ett annat. Vår tolkning är att hon i första hand vill betona att *det blandade äktenskapet inte är ett undantag eller ett andra klassens äktenskap* utan lika giltigt och integrerat i kyrkans liv som varje annat äktenskap som ingås i kyrkan.

9

Margit, som själv hör till Svenska kyrkan, råder spontant det par som vill gifta sig idag att gifta sig katolskt – ett råd som i förstone kan te sig litet överraskande när man betänker hennes och Macieks framgångsrika strävan efter att tillhöra båda kyrkorna. Till grund för hennes tanke ligger det faktum att de katolska församlingar som hon haft kontakt med har varit öppna, stabila och väl fungerande, inte minst i sin förmåga att engagera ungdomarna, medan det i Svenska kyrkan varit mera ojämnt beställt med detta. Generaliserat skulle man därför kunna formulera om hennes råd så att man rekommenderar paret att *känna frihet i valet av den miljö där man vill ha sin huvudsakliga kyrkliga förankring*. För kyrkans del innebär det att ge paret den friheten, och att i tillämplig mån försvara deras valfrihet när familj eller församlingsmedlemmar värjer sig mot möjligheten att de söker sig till den ”andra” kyrkan.

Med i bilden hör sannolikt också en rekommendation till den icke-katolska parten att därvid inte låta sig avskräckas av Katolska kyrkans större anspråk och förväntningar på den katolska parten (sådant som var problematiskt för Margit själv framför allt i fråga om vigseln). Dessa anspråk gör inte Katolska kyrkan vare sig bättre eller sämre som andlig hemvist.

10

Eva och Emilio nämner ju möjligheten att fira *vigseln med präster från båda kyrkorna*, så som ju Hans-Åke och Helene gjorde när de gifte sig och som en av Margits och Macieks vuxna döttrar gjort. (Vilken *ordning* vigseln följer verkar inte vara en viktig fråga för paren i samma grad som vilken/vilka *personer* det är som officierar.) Detta tycks ha skett eftersom brudparen personligen känt någon präst som kommit i fråga – men inget hindrar väl prästen att erbjuda sig att själv kontakta en kollega i den andra kyrkan, om paret skulle sätta värde på det? Möjligheten är sannolikt okänd för de flesta, och det är ju långt ifrån alla brudpar som har en ”egen” präst i familjen eller bekantskapskretsen.

11

Knappast något par underlåter att betona hur viktigt det är att man *som par i förväg diskuterat vad det kommer att innebära att som gifta höra till olika kyrkor*, så att eventuella konflikter föregrips och avhandlas innan de utlöses. Att man därvid skaffar sig någon kunskap om den andra partens kyrka är nödvändigt. Vigselsamtalet är viktigt men inte tillräckligt i detta sammanhang. Ibland förefaller det som om prästen inte visat någon större flexibilitet – vigselsamtalet kan då snarast få karaktären av ”reading somebody’s rights” för den icke-katolik som vill gifta sig katolskt. Lika viktigt är att paret har en inblick i Svenska kyrkans modell. Framför allt behöver parterna sinsemellan diskutera hur de förhåller sig till de båda kyrkornas budskap i frågan, t ex barnens kyrkotillhörighet.

Davids berättelse ger oss anledning att åter påminna om att en ”inomäktenskaplig konversion” måste förberedas på samma sätt som en vigsel för ett blandat par. När David – ensam – på besök hos sin katolske själasörjare konfronterades med Katolska kyrkans uttryckliga önskemål om att han skulle åta sig att barnen fostrades katolskt, klargjorde han genast att detta inte vore realistiskt. Prästen blev då alldeles tyst ett slag – och återkom vidare inte till saken. Var ärendet verkligen slutdiskuterat med detta?

12

Dagmar för fram en idé om ett slags *ekumeniska pastorala team*, dvs att man där det faller sig naturligt skulle kunna ha fyrpartssamtal där de båda

/blivande/ makarna samtalade med en företrädare för vardera kyrkan. Kopplat till en vigsel enligt punkt 10 ovan skulle man kunna få ett vigsel-samtal som på ett konstruktivt sätt skiljer sig från dagens praxis, samtidigt som det har kvar allt det praktiska och principiella som rimligen måste sägas inför själva vigseln.

Intervjun hos David och Dagmar var inte bara en värdefull informationskälla, som gav många uppslag i denna undersökning. David gav också uttryck för att samtalet bidragit till parets egen vidare bearbetning av den situation de hamnat i. Med tanke på att deras familjesituation fortfarande är litet instabil och ömtålig är vi naturligtvis tacksamma över att de uppfattade intervjun på det sättet. Ändå väcker det en viss tveksamhet hos oss att en intervjuundersökning skall fungera som ett slags pastoralt substitut i en situation som deras. Den reaktionen från vår egen sida lämnar vi härmed vidare till kyrkorna för samvetsgrann begrundan.